

”Ilotyttö vai seksiorja?”

Suhtautuminen seksityöntekijöihin Ajankohtaisen kakkosen Seksibisnes-il-
lassa vuonna 2002

Oulun Yliopisto

Historiatieteet

Historian kandidaatin tutkielma

16.5.2018.

Jenni Perälä

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1. Seksityöntekijöihin liittyvä keskustelu	11
1.1. Seksityön yleisyys	14
1.2. Seksityöhön liittyvät stigmaat.....	16
2. Seksityöhön liittyvä keskustelu.....	21
2.1. Naiskauppa.....	21
2.2 Pakon ja valinnan suhde	22
Loppulause.....	26
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus.....	29

Johdanto

Tässä tutkimuksessa perehdyn Ajankohtaisen kakkosen Seksibisnes-illan seksityöntekijöihin liittyvään keskusteluun. Seksityö on ristiriitainen ja paljon keskustelua herättänyt aihe, minkä vuoksi koin sen tutkimisen mielekkääksi valinnaksi. Aiheeni on erittäin ajankohtainen, koska maksullisesta seksistä keskustellaan tälläkin hetkellä. Laajemmassa mittakaavassa #metoo-kampanja on herättänyt keskustelua naisiin kohdistuvasta ahdistelusta. Keskustelua seksityöntekijöistä kannattaa tutkia, sillä heihin kohdistuva keskustelu on yleensä hyvin jakautunutta ja väritynyttä. Seksityö on yhteiskunnallisena aiheena erittäin kontroversiaali, sillä siihen liittyy paljon negatiivisia asioita, kuten paritusta ja ihmiskauppaa. Samalla itsenäiset seksityöntekijät yhä enenevässä määrin vaativat oikeuksia ammattinsa tunnustamisesta pyrkien samalla vähentämään sen leimaavuutta¹. Ammatti herättää keskustelua, koska työtä tehdään omalla keholla ja siinä kaupallistetaan henkilökohtainen tila sekä intiimiksi asiaksi mielletty seksuaalisuus. Toisaalta, voidaanko yksilöltä kieltää kyseinen ammatinharjoitus, mikäli hän omasta vapaasta tahdostaan päättää niin tehdä. Asia pulpahtaa pinnalle aina muutaman vuoden välein. Yleensä keskustelussa ilmenee seksityön hyviä ja huonoja puolia, joita tehostetaan yksityiskohtaisilla esimerkeillä. Viime aikoina keskustelun sävy on ollut sallivampaa: seksityöntekijät ovat itse olleet äänessä esiintyen toisinaan jopa omalla nimellään ja kasvoillaan. Toimeentuloa pyritään selvästi normalisoimaan yhdeksi ammatiksi muiden joukossa.²

Tutkimustehtävä

Tutkimukseni keskittyy vuoden 2002 seksityöntekijöihin liittyvään keskusteluun. Alkuperäislähteeni on Ajankohtaisen kakkosen *Seksibisnes-ilta*-niminen jakso, jonka avulla analysoin seksityöntekijöihin ja seksityöhön liitettäviä keskustelumuotoja, puheenvuorojen argumentaatiotapoja sekä yleisesti keskustelutapaa ja -tyyliä. Rajaan tutkimukseni käsittelemään Seksibisnes-illan seksityöntekijöihin liittyvää keskustelua. Jaksossa on kolme muutakin merkittävää teemaa, jotka liittyvät olennaisesti seksibisnekseen: pornoteollisuus, seksin ostajat sekä seksin oston kriminalisoiminen. Rajasin aiheeni sillä oletuksella, että seksityöntekijöihin liittyvä keskustelu ja sen eri muodot vaikuttivat kriminalisointikeskusteluun olennaisesti. Tämän vuoksi aihetta kannattaa tutkia. Edellinen rajaus mahdollistaa syvemmän analyysin ja ehkäpä paremmat tutkimustulokset.

Lähdeaineiston perusteella selvitän vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1. *Miten seksityöntekijöistä ja seksityöstä keskusteltiin Ajankohtaisen kakkosen Seksibisnes-illassa?*
2. *Miten keskustelijat argumentoivat Seksibisnes-illassa?*
3. *Mitä keskustelu kertoo suhtautumisesta seksuaalisuuteen?*

Tässä tutkimuksessa selvitän, millaisia diskursseja seksityöntekijöihin liitettiin kriminalisointikeskustelun yhteydessä. Selvitän alkuperäislähteen avulla, miten seksityöntekijöistä ja seksityöstä puhuttiin Seksibisnes-illassa. Tutkimustani syventääkseni analysoin myös keskustelijoiden argumentointia. Vaikka tutkin argumentointitapaa ja -kei-

¹ Krista 19.3.2018.

² Kylänpää 27.4.2018, 26-33.

noja tarkoitukseni ei ole keskittyä puheenvuorojen faktapohjaan. Analysoin keskustelun sisältöä myös seksuaalisuuden osalta. Seksuaalisuus on erittäin henkilökohtainen ja intiimiksi mielletty asia, josta ei yleensä julkisesti puhuta. Samalla se on kuitenkin erittäin olennainen näkökulma puhuttaessa seksityöntekijöistä ja seksityöstä, minkä vuoksi liitän sen yhdeksi tutkimuskysymykseksi.

Aihe on päällekkäinen eri tutkimusalojen kanssa: ensinnäkin kyseessä on yhteiskunnallisesti merkittävä aihe, joka mielletään sosiaalhistoriaksi. PERTTI HAAPALAN mukaan kyseessä on hyvin monimuotoinen historian tutkimuksen ala kattaen niin seuraelämän kuin yhteiskunnan käsitteen tutkimuksen. Yleisen määritelmän mukaan sosiaalhistoria tutkii elinolojen, sosiaalisten ongelmien tai niin sanotun tavallisen ihmisen historiaa.³ Suomalaisella sosiaalhistorialla on väestöhistorian sekä sosiaalisten kysymysten tutkimisen perinne. Lisäksi se on yleensä ollut vahvasti yhteiskuntaan ja sen yhteiseen hyvään sitoutunutta.⁴ Tutkimukseni aihe liittyy myös olennaisesti sukupuolentutkimukseen, jota tutkitaan monesta eri näkökulmasta; sukupuolihistoria on yksi näistä. Kyseinen tutkimuksen ala tutkii miehen ja naisen välistä suhdetta, jota kehystävät erilaiset kulttuuriset ja ajalliset kontekstit⁵. Sukupuolihistoria ei tutki ainoastaan miehen ja naisen välisen suhteen kokemusta menneisyydessä, vaan myös menneen historian ja tämänhetkisten historiakäytäntöjen yhteyttä.⁶ Tutkimukseni on sosiaalhistoriaa, että sukupuolihistoriaa – aiheeni kontekstina on vahvasti sukupuolitunut yhteiskunnallinen keskustelu sekä siihen perustuva ilmiö.

Keskeiset käsitteet

Maksullisen seksin tutkiminen Suomessa on kokonaisuudessaan hyvin vaikeaa. Esimerkiksi ANNA KONTULAN mukaan seksityöstä ei ole olemassa tarpeeksi kattavia lähteitä. Muutamia viranomaisraportteja on julkaistu, joskin ne keskittyvät ainoastaan kaupallisen seksin kriminalisointeihin muotoihin: esimerkiksi paritukseen ja ihmiskauppaan.⁷ *Prostitutio*-käsite on johdettu latinan kielen sanasta *prostituere*, jolla tarkoitetaan sananmukaisesti ”näkyviin asettamista tai julkisesti alttiiksi panemista”⁸. Suomen kieleen seksityötä tarkoittavat sanat *prostitutioni* tai *prostitutsioni* on lainattu ruotsin kielestä 1800-luvun lopussa. Noin 1920-luvulta eteenpäin latinan kieltä lähemmin muistuttava muoto *prostituutio* on tullut suosituimmaksi.⁹ Suomen kielessä käsitteelle on erilaisia synonyymeja, joista luettelen muutaman: ”hutsu, huora, portto, kurtisaani, katutyttö, ilotyttö, ilolintu, yleinen nainen, lutka, luntu ja vosu”¹⁰. Latinankielinen johdannainen sekä synonyymit ovat negatiivissävytteisiä ja naista halventavia. PIA SKAFFARI korostaa käsitteen luovan mielikuvaa niin sanotusta huonosta naisesta, joka on leimaava – jättäen ulkopuolelle

³ Haapala 1989,14.

⁴ Haapala 1989,17.

⁵ Kent, 2012, 49.

⁶ Scott 1999, 31.

⁷ Kontula 2008, 38.

⁸ Häkkinen 2004, 960.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Skaffari siteeraa Häkkistä ja Virtasta, Skaffari 2010, 39.

kaiken muun, mitä nainen mahdollisesti on.¹¹ Käsitteeseen ja ammatin harjoittamiseen on myös liitetty monia negatiivisia merkityksiä, kuten esimerkiksi löyhä moraalit, heikot älynlahjat, estottomuus, poikkeavuus, reppanuus, olosuhteiden uhri ja synti¹². ”Käsite on sukupuolispesifi, jonka lähtökohtana on ollut aina nainen.”¹³

Käsitteen selkeyttämisen jälkeen on hyvä määritellä sen rajat: kuka määrittää seksityöntekijäksi? Skaffarin mukaan prostituoitu on seksipalveluja rahaan vaihtava henkilö.¹⁴ Taloudellinen hyöty on keskeisin määrittelyn keino, oli korvauksen muoto sitten raha, asunnon vuokranmaksu, lomamatka, erilaiset kulutustavarat, kuten elektroniikka, vaatteet, ruoka tai huumeet.

Tutkimuksessani käytän yleisesti käsitettä seksityöntekijä kuvattessani seksin tai seksuaalisten palveluiden myyjää. Edellinen johtuu siitä, että prostituution eri muodot näyttäytyvät myös muussa palveluntarjoajana, kuten esimerkiksi eroottisessa tanssissa tai hieronnassa. Keskityn seksityöntekijöihin seksipalveluiden tarjoajina, jolloin esimerkiksi eroottinen tanssi ei kuulu tähän määritelmään. Kontulan mukaan seksityöntekijä-käsite korostaa toimijuutta toisin kuin prostituoitu-käsite, joka on hyvin leimaava ja kantaa historiallista painolastia, eikä se sovi kuvaamaan seksityötä tutkimuksessa.¹⁵ Lainatessani lähdeä tai tutkimuskirjallisuutta käytän siinä esiintyviä käsitteitä, jotka hyvin usein ovat prostituoitu tai sen eri muunnokset. Kontulan ja Skaffarin tavoin rajaan tutkielmani seksityöntekijä-käsitteen koskemaan ainoastaan naisia. Kyseinen rajausta johtuu siitä, että valtaosa seksin myyjistä on naisia. Samankaltainen tutkimus seksiä myyvistä miehistä vaatii oman tutkimuksensa, sekä hedelmällisemmän alkuperäislähteen. Prostituoitu-käsitteeseen liitetään usein myös ihmiskauppa. Yhdistyneiden kansakuntien vuoden 2000 kansainvälisen rikollisuuden vastaisen sopimus¹⁶ (katso Liite 1) määrittelee käsitteen seuraavasti: ”Ihmiskauppa tarkoittaa henkilöiden kuljettamista, siirtämistä hyväksikäyttötarkoituksessa tai pakottamista prostituutioon, työhön tai muuhun orjuuden muotoon.”¹⁷ Euroopassa, Lähi-idässä ja Aasiassa noin 700 000 naista joutui ihmiskaupan uhriksi vuonna 2001. Kyseessä on erittäin tuottoisa rikollisuuden muoto, sillä samana vuonna toiminnan liikevaihto oli Euroopassa noin 150-200 miljoonaa euroa.¹⁸ Alkuperäislähteessä käytetään sekaisin käsitteitä ihmiskauppa ja naiskauppa – jälkimmäinen on myös ihmiskaupan muoto, jossa korostetaan toiminnan merkitystä pornoteollisuudelle ja prostituution tarpeisiin¹⁹.

Tutkimuskirjallisuus

Seksityötä Suomessa on tutkittu aikaisemmin jonkin verran, joskin sen sävy vaihtelee huomattavasti. Esitän merkittävimmät tutkimuksessa käytetyt teokset julkaisujärjestyksessä. Talous- ja sosiaalishistorioitsija ANTTI HÄKKISEN väitöskirja: *Rabasta – vaan ei rakkaudesta. Prostituutio Helsingissä 1867– 1939* (1995) tutkii helsinkiläisprostituutiota kyseisellä ajanjaksolla erilaisten arkistolähteiden, kuten terveystoimiston asiakirjojen, huoltopoliisin arkistojen

¹¹ Skaffari 2010, 39.

¹² Virtanen 1990, 139-160.

¹³ Skaffari 2010, 39.

¹⁴ Skaffari siteeraa Kontulaa, Skaffari 2010, 41.

¹⁵ Kontula 2008, 34.

¹⁶ Palermon sopimuksen lisäpöytäkirja.

¹⁷ Chalke & Blair 2011, 12.

¹⁸ Lehti & Aromaa 2002, 1.

¹⁹ Lehti & Aromaa 2002, 1.

sekä irtolaisasiakirjojen avulla. TIA-MARIA LEHDON tiedotusopin pro gradu -tutkielmassa: *Tabra Tasa-arvoaltti-ossa. Prostituutio ja seksin oston kriminalisointi Helsingin Sanomissa ja Pohjolan Sanomissa* (2006) avataan vuoden 2002 kriminalisointi keskustelua. Anna Kontula on sosiologian ja työelämän tutkija Tampereen yliopistossa. Hänen teoksensa: *Punainen eksodus* (2008) on haastattelututkimus, joka perustuu noin 25 Suomessa asuvan seksityöntekijän haastatteluun. Teos antaa äänen suomalaisille seksityöntekijöille, minkä vuoksi se eroaa sisällöltään paljon aikaisemmasta tutkimuksesta. Kysymyspatteristo nostaa seksityöntekijän äänen kuuluviin, joka on erittäin harvinaista alan tutkimuksessa. Sosiaalipolitiikan tutkija ELINA AALTION tutkimus: *Vapaaksi marginaalista – Marginaalista vapautta. Naisliikkeeseen ja prostituoitujen etuliikkeeseen kamppailu seksin oston kriminalisoinnista 2002 – 2006* (2009) keskittyy kriminalisointiin liittyvään keskusteluun ja kriminalisoinnin poliittiseen prosessiin. Teos antaa viitekehyksen omalle tutkimukselleni, joka sijoittuu yhteiskunnallisen keskustelun alkuaikoihin. Lapin yliopiston sosiaalityön tutkija Pia Skaffari on kirjoittanut väitöskirjan: *Rajat ylittävä prostituutio – Tutkimus naisten kokemuksista pohjoisen itäprostituutiosta* (2010). Väitöskirja perustuu seitsemääntoista teemahaastatteluun. Haastattelut on kerätty murmanskilaisnaisilta, jotka harjoittavat tai ovat harjoittaneet seksityötä Suomessa.

Aiemman tutkimuksen sävyero uudempaan verrattuna on huomattavissa näkökulman vaihdoksesta ja asenteesta seksityöntekijöihin. Vahvoilla ollut uhrimentaliteetti, joka on kohdistunut seksityöntekijään, on uuden tutkimuksen kohdalla murentunut. Näkökulman vaihdos johtuu tavasta nostaa seksityöntekijä tutkimuksen keskiöön. Tutkimukseni pohjautuu vahvasti etenkin Kontulan ja Skaffarin teoksiin, sillä molemmat ovat haastatteluihin perustuvia tutkimuksia. Teokset antavat äänen sille olennaiselle ryhmälle, jota itse ohjelmassa ei juurikaan kuulla.

Aineisto

Alkuperäislähteeni on Yle TV2:n Ajankohtaisen Kakkosen Seksibisnes-ilta, joka taltioitiin suorana lähetyksenä 26.11.2002. Ajankohtaisohjelma kesti yhteensä kaksi tuntia ja kaksi minuuttia, jonka aikana keskusteltiin pornoteollisuudesta, seksityöstä sekä seksityön kriminalisoimisesta. Ohjelman tarkoitus oli puhua yhteiskunnallisista teemoista ja ongelmista sekä herättää keskustelua. TAISTO HUIJASEN mukaan Ajankohtainen kakkonen on ollut TV2:n ajankohtaistuotannon kivijalka²⁰. Hujanen määrittelee ohjelman makasiiniksi, jonka tarkoituksena on kerätä yksittäisiä uutisjuttuja ja yhdistää ne toisiinsa juontojen avulla. Juttujournalismi korostaa erityisesti toimittajien roolia.²¹ Edelliseen verrattuna Ajankohtaisen Kakkosen Seksibisnes-ilta eroaa hyvinkin paljon makasiinityyppisestä ohjelmarakenteesta. Ensinnäkin se on keskusteluvetoinen: vieraat ovat pääosassa keskustelun sisällön tuottajina toimittajien ollessa enemmänkin diskurssin ohjaajina ja johdattelijoina. Toiseksi kyseessä on jakso, jossa käsitellään yhtä teemaa – seksibisnestä. Teema jaetaan toimittajien avustuksella pienempiin osiin, kuten pornoteollisuuteen, seksityöntekijöihin, asiakkaisiin ja seksin oston kriminalisoimiseen. Ohjelma oli suunnattu pääasiassa aikuisille, sillä se alkoi yhdeksältä illalla. Ajankohtaisen kakkosen jakson rinnalla tuon esille muutamia uutisia vuodelta 2002, jotka liittyvät olennaisesti keskusteluun.

²⁰ Hujanen 1993, 12.

²¹ Hujanen 1993, 16.

Ajankohtaisen kakkosen jakso on laaja konsepti: ohjelmassa vieraili yhteensä kaksikymmentä keskustelijaa, joista kuitenkin ainoastaan pieni osa oli useasti äänessä. Keskustelijoiden sukupuolijakauma eroaa keskiverto keskusteluohjelmasta: naisia on neljätoista ja miehiä kuusi, joiden lisäksi keskustelussa olivat mukana myös toimittajat Jan Andersson ja Satu Miettinen. Ikäjakauma on huomattavasti vanhempaa kuin nuorempaa, mikä saattaa johtua teeman yhteiskunnallisesta luonteesta. Luettelen seuraavaksi keskustelun osanottajat, sekä heidän ohjelmassa ilmoitetut ammatit ilmoitusjärjestyksessä: Tarja Viitanen, yrittäjä *Elämän Suola* erotiikkaliikkeen omistaja; Lady Johanna prostituoitu, Seksityöläisten liiton sihteeri; Sulo Aittoniemi, Suomen Keskusta -puolueen kansanedustaja; Emilia, pornonäyttelijä ja tuottaja; Timo Korppi, *Hustler*-lehden päätoimittaja; Lotta Viinikka, Naisasialiitto Unionin sihteeri; Kristiina Valkama, Raiskauskriisikeskus Tukinaisen toiminnanjohtaja; Outi Ojala Vasemmistoliitto -puolueen kansanedustaja; Erja Korteniemi-Poikela, terveydenhoitaja Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikalla; Bambi, aikuisviihdenäyttelijä; Kari Tolvanen, rikosylikomisario; Henry Saari, ex-pornotähti; Elina Haavio-Mannila, professori; KaunisHelena, ilotyttö²²; Jaana Kauppinen, PRO-tukipisteen toiminnanjohtaja; Elina Penttinen, naiskaupan tutkija Rauhan-, ja konfliktintutkimuskeskuksessa; Ritva Santavuori, entinen syyttäjä; Juha, Sihteeriopisto -nettisivuston tuottaja; Isä Mitro (Repo), ortodoksisen kirkon pastori; Auli Järvensivu, opettaja, Duovvi ry:n jäsen. Yhteiskunnallisen keskustelun tutkimiseksi lähde on erinomainen keskustelijoiden monipuolisuuden ja erilaisten taustojen vuoksi.

Metodi

Tutkin alkuperäislähdettä kvalitatiivisen diskurssianalyysin keinoin, mikä muodostaa analyysin pohjan ja rungon. SANNA VALTOSEN mukaan: ”Diskurssin käsitteellä viitataan suhteellisen kiinteään merkityssuhteiden systeemiin, jonka puitteissa todellisuutta on mahdollista tehdä ymmärrettäväksi.”²³ ARJA JOKISEN, KIRSI JUHILAN ja EERO SUONISEN mukaan diskurssianalyysi ei ole selkeärajainen tutkimusmenetelmä, vaan kyseessä on pikemminkin teoreettispainotteinen viitekehys, joka antaa tutkimukselle suuntaa tulkinnan ollessa tutkijan vastuulla. ”Kielen käyttö on käytäntö, joka ei ainoastaan kuvaa maailmaa, vaan merkityksellistää ja samalla järjestää, rakentaa, uusintaa ja muuntaa sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme.”²⁴

Diskurssianalyysi lähtee kielen konstruoimisesta eli sen merkityksellistämisestä. Esimerkiksi sanaan prostituoitu voidaan liittää erilaisia merkityksiä, kuten rietastelu, paheellinen elämä ja siveetön käytös. Diskurssianalyysissä sosiaalinen todellisuus rakentuu merkitysten kirjona ja erilaisina diskursseina, jotka merkityksellistävät maailmaa, sen suhteita ja prosesseja²⁵. Edellä mainitut konseptit rakentuvat sosiaalisten käytäntöjen kautta. Esimerkiksi opettajan ja oppilaan välisen suhteen merkityksellistämisen tavat muodostuvat niistä tilanteista ja käytännöistä, joissa nämä kaksi tekijää toimivat.²⁶ Diskurssianalyysissä on muistettava, että tutkija on myös oman kulttuurinsa tuote. Hänen

²² KaunisHelena käytti itsestään termiä ilotyttö.

²³ Valtonen 1998, 97.

²⁴ Jokinen, Juhila et al. 1993, 17-18.

²⁵ Jokinen, Juhila et al. 1993, 18.

²⁶ Edellä mainittu tilanne tai käytäntö voi olla muun muassa oppi- ja välitunnit, ruokala tai koulutuspoliittinen keskustelu. Jokinen, Juhila et al. 1993, 21-22.

kielen käyttönsä ei ole ”yksiselitteistä todellisuuden kuvausta”²⁷, vaan samalla tavalla konstruoitua merkityksellistämistä. Tämän huomioiden Jokinen, Juhila ja Suoninen toteavat, että diskurssianalyysissä sosiaalinen todellisuus on samalla tutkimuksen kohde, että sen tuote.²⁸

Analysoin alkuperäislähdettä kahden erilaisen diskurssilogiikan avulla. Oletan, että diskurssit realisoituvat tekstissä eli kiinnitän erityistä huomiota tekstiin, en sen laatijaan.²⁹ Seksibisnes-illassa esitellään jokainen keskustelija kertoen samalla heidän ammattinsa. Kyseinen informaatio on hyödyllinen, kun halutaan erotella keskustelijoiden taustoja, mutta syväluotaavaa analyysiä keskustelijoista itsessään on mahdotonta tuottaa. Toiseksi oletan, että diskurssilla on kyky kutsua katsoja tietynlaisiin persoonallisuuden positioihin.³⁰ Esimerkiksi puhumalla seksityöntekijöistä parituk- sen uhreina, jotka kokevat väkivaltaa, puhuja houkuttelee katsojaa ymmärtäjäksi.

Työn rakenne

Jaan tutkimukseni kahteen päälukuun, joista ensimmäisessä keskityn seksityöntekijöihin liittyvään keskusteluun. Analysoin keskustelussa esiintynyttä kuvaa seksityöntekijöistä tutkimuskirjallisuuden avulla. Tämän jälkeen keskityn keskustelijoiden puheenvuoroihin seksityön yleisyydestä. Alkuperäislähteessä esiintyy myös paljon keskustelua seksityöntekijöiden leimaamisesta, jota analysoin viimeiseksi. Toisessa pääluvussa analysoin seksityöhön liittyvää keskustelua. Käsittelen ensin alkuperäislähteessä ilmennyt keskustelua ihmiskaupasta, minkä jälkeen keskityn seksityöhön olennaisesti liittyvään pakon ja valinnan suhteeseen.

Historiallinen konteksti

Prostituutiota sanotaan maailman vanhimmaksi ammatiksi, mutta sitä on myös säädelty eri tavoin eri aikoina. Pyrin seuraavaksi luonnehtimaan lyhyesti Suomen seksityöhön liittyvää lainsäädäntöä. Tämän lisäksi keskityn kuvaamaan 1990-luvun alkupuolen tarjonnan ja käytäntöjen muutosta Suomessa, mihin vuoden 2002 yhteiskunnallinen keskustelu liittyy olennaisesti.

Seksuaalisuutta on pyritty aina säätelämään tavalla tai toisella. Esimerkiksi uskonto ja perinnäistavat säätelivät seksuaalisuutta ennen hallinnollisen vallan kehittymistä.³¹ Antti Häkkisen mukaan seksityöntekijöitä on voinut olla Suomessa jo keskiajalla: ensimmäinen kirjallinen todiste löytyy 1600-luvulta. Kaupungeissa seksityöllä oli yleensä erittäin kaupallistetut markkinat, joita valvottiin. Tämän vastakohtana maaseudulla oli korkeintaan muutamia huonomaineisia naisia, joilta saattoi ostaa seksipalveluja. Mikäli edelliset yhdistää prostituutioksi, voidaan todeta, että seksityö on ollut maan historiassa kaikkialla tunnettu ja tavallinen ilmiö.³² Asiaa pohtiessani on helppo päätyä johtopäätökseen, että jonkinäköistä seksityötä Suomen alueella on tapahtunut jo kauan ennen keskiaikaa – todisteita tästä ei kuitenkaan ole.

²⁷ Jokinen, Juhila et al. 1993, 23.

²⁸ Jokinen, Juhila et al. 1993, 23-24.

²⁹ Suoninen, Eero 2016, 62.

³⁰ Suoninen, Eero 2016, 62.

³¹ Kimpimäki siteeraa Utriaista, Kimpimäki 2009, 39.

³² Häkkinen 1995, 215-216.

Neuvostoliiton hajottua Suomen prostituutiotilanne muuttui 1990-luvun alussa. Voimakas elintasoero ja rajojen avautuminen lisäsivät liikennettä itärajalla. Taloudellinen lama lisäsi seksipalvelujen tarjontaa myös Suomessa. Kotimaiset toimijat olivat halukkaampia vaihtamaan rahaa ja hyödykkeitä eroottisiin palveluihin. Tämä synnytti muun muassa seksiravintolapalveluiden kulttuurin. Lisääntyneellä tarjonnalla oli selvä vaikutus yleiseen mielipiteeseen, joka muuttui 1990-luvun kuluessa sallivammaksi maksullista seksiä kohtaan. Esimerkiksi vuonna 1992 yli 50 prosenttia miehistä kannatti seksityön harjoittamisen laillisuutta. Vuonna 1999 kyseinen luku oli kohonnut 63 prosenttiin. Naisten osalta kielteisyys oli ilmeisempää – ainoastaan viidesosa salli prostituution, eikä muutos vuosien välillä ollut merkittävä.³³

Aiemmin pääosin kaupungeissa esiintynyt järjestelmällinen seksipalvelujen myyminen levisi 1990-luvulla myös maaseudulle. Prostituutiopalveluja tarjottiin muun muassa pienten kaupunkien ja kylien hylätyillä leirintäalueilla, halvoissa hotelleissa sekä matkustajakodeissa. Tunnetuimpia paikkoja vuosituhannen vaihteessa olivat esimerkiksi Punainen talo Kotkassa, Järvenpään Casino Järvenpäässä, sekä Kapernaum Keminmaalla. Seksityöntekijöitä kuljettiin entisen Neuvostoliiton alueelta Pohjois-Suomeen ja Pohjois-Norjaan³⁴. Tämä herätti kyläyhteisöissä vastustusta, sillä maksullisen seksin ostaminen oli huomattavaa suhteutettuna alueen väkimäärään.³⁵

Vuonna 1998 lakiin lisättiin säännös, jonka perusteella voidaan rangaista seksipalvelujen ostaminen alle kahdeksantoista vuotiaalta³⁶. Paritus oli edelleen rangaistavaa, millä pyrittiin takaamaan seksityöntekijöiden itsemääräämisoikeus.³⁷ Helsingissä vuonna 1999 säädettiin säännös järjestyslakiin, joka kielsi katuprostituution eli seksin ostamisen ja myymisen yleisellä paikalla. Kyseinen prostituutiomuoto oli lisääntynyt ja sitä ”*pidettiin häiriötä aiheuttavana toimintana*.”³⁸ Järjestyssäännöt kumottiin vuonna 2003 järjestyslain säätämisen yhteydessä.³⁹

Vuoden 2002 prostituutiokeskustelun taustalla ovat edelliset lainsäädännön muutokset, joista kaksi edellistä, seksuaalirikosten ostaminen alaikäiseltä sekä Helsingin järjestyssäännöt olivat tuolloin voimassa. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos julkaisi huhtikuussa 2002 selvityksen, joka käsitteli prostituutiota ja laitonta ihmiskauppaa. Kyseisen selvityksen mukaan Suomen prostituutiotilanteesta oli olemassa hyvin vähän tietoa, johon vaikutti lainsäädännön aukollisuus sekä tutkimus- ja valvontaresurssien niukkuus. Kesäkuussa paljastettiin myös laaja virolainen paritusrengas⁴⁰, jonka yhteydessä epäiltiin myös pakkoprostituutiota: ”*Kaikei naiset eivät olleet välttämättä vapaaehtoisesti mukana*” sanoi rikoskomisario Seppo Sillanpää.⁴¹

Syksyllä 2002 suomalaisessa mediassa aloitettiin keskustelu, jonka keskiössä oli ulkomaalaisten prostituoitujen suuri määrä sekä siihen liittyvä laaja paritusverkosto. Keskustelu laajeni koskemaan tasa-arvoa ja sitä, sopiiko maksullinen seksi suomalaiseen yhteiskuntaan vai pitäisikö seksin ostoa kriminalisoida.⁴² Suomea verrattiin keskustelussa Ruotsiin, jossa seksin ostoa on kriminalisoitu⁴³. Osa keskustelijoista vetosi myös yksilön oikeuteen toimia vapaasti ilman

³³ Haavio-Mannila & Kontula 1993, 335; Haavio-Mannila & Kontula 2001, 234-235, 462.

³⁴ Ruotsissa maksullinen seksi oli kiellettyä.

³⁵ Kimpimäki 2009, 77-78.

³⁶ Kimpimäki 2009, 102.

³⁷ Aaltio, 2009, 49.

³⁸ Kimpimäki 2009, 92.

³⁹ Aaltio, 2009, 49.

⁴⁰ Paritusrengas oli toiminut vuodesta 2000 lähtien Helsingissä ja muualla Etelä-Suomessa.

⁴¹ Aaltio viittaa *Helsingin Sanomien* uutiseen. Aaltio 2009, 56-57.

⁴² Lehto 2006, 1.

⁴³ Lehto 2006, 3.

valtion sääteleyä, toiset ehdottivat julkisen bordellilaitoksen perustamista. Seksityöntekijöiden osalta keskustelussa puhuttiin toiminnan vaikeutumisesta ja aseman heikkenemisestä, mikäli seksin osto kriminalisoitaisiin.⁴⁴

Lokakuussa Oikeusministeriö muotoili prostituutiota käsittelevän muistion. Maksullisen seksin ostoa ei kannatettu julkaistussa muistiossa, mitä perusteltiin sillä, että kriminalisointi vähentäisi ainoastaan katuprostituutiota. Edellinen oli tarkoitus kieltää valmisteilla olevassa lakipykälässä, joka kieltäisi ympäristöä häiritsevän seksikaupan.⁴⁵

Oikeusministeriö asetti marraskuun 28. päivä työryhmän laatimaan ihmiskauppaa koskevat rangaistussäännökset sekä selvittämään seksipalvelujen oston kriminalisointia⁴⁶. Työryhmä ehdotti vuonna 2003 seksin oston kriminalisointia, törkeää parituspykälää, telekuuntelun sallimista sekä Yhdistyneiden kansakuntien mukaista pykälää ihmiskaupan tuomitsemisesta.⁴⁷ Vuonna 2006 astui voimaan laki, jossa seksin ostaminen parituksen kohteilta tai ihmiskaupan uhreilta kriminalisointiin⁴⁸. Kokonaisuudessaan seksipalvelujen mahdollinen kriminalisointi oli pitkään pinnalla ollut keskustelu, johon Ajankohtainen kakkonen pyrki luonnollisesti vastaamaan.

⁴⁴ Lehto 2006, 4-5.

⁴⁵ Kimpimäki 2009, 55-57.

⁴⁶ Oikeusministeriö 2003:5, 5.

⁴⁷ Oikeusministeriö 2003:5, 9-10.

⁴⁸ Aaltio 2009, 11.

1. Seksityöntekijöihin liittyvä keskustelu

Avaan seuraavaksi suomalaista seksityötä ilmiönä. Liitän tekstin yhteyteen kaksi taulukkoa (katso Taulukot 1 ja 2), jotka perustuvat arvioihin Suomen seksityöstä. Koska taulukot ovat 2005 vuoden arvioita, on huomioitava, että prostituution muodon tai määrän vaihtelut voivat olla nopeita.⁴⁹ Kysyntä on dynaamista riippuen esimerkiksi isoista tapahtumista. Tässä tutkimuksessa taulukot toimivat ainoastaan suuntaa antavina, eikä niitä voi soveltaa suoraan vuoteen 2002. Kontulan muodostama taulukko kuvaa Suomen prostituutiokenttää, joka on jaettu neljään eri osaan kotimaan, ammattimaisuuden sekä maassa oleskelun perusteella (katso Taulukko 1). Vaaka-akseli kuvaa Suomessa vietettyä aikaa ja pystyakseli seksityöntekijän omaa kokemusta ja ammattitaitoa työssä.⁵⁰

Taulukko 1: Suomen prostituutiokenttä vuonna 2005 ammattimaisuuden ja oleskelun keston mukaan.

<p>1. Suomessa asuvat ammattilaiset</p> <ul style="list-style-type: none"> • suomalaisia ja pysyvän oleskeluluvan saaneita ulkomaalaisia naisia • 1-2 asiakasta päivässä • hinnat n. 80 eurosta ylöspäin • pk, intiimihieronta, escort, s/m jne. itsenäisiä • osa maksaa veroja oman toiminimen kautta 	<p>2. Suomessa käyvät ammattilaiset</p> <ul style="list-style-type: none"> • pääosin virolaisia ja venäläisiä • viiptyvät kerrallaan muutamia viikkoja naisia • 3-5 asiakasta päivässä • hinnat 50 eurosta ylöspäin • pk-palvelut ja strip • Pietarin alueelta tulevat venäläiset ja osa virolaisista parittajan kanssa • eivät suomessa verovelvollisia
<p>3. Suomessa asuvat harrastelijat</p> <ul style="list-style-type: none"> • suomalaisia naisia ja miehiä • asiakkaita satunnaisesti • Vaihtelevat hinnat • pk-palvelut, intiimihieronta itsenäisiä • eivät yleensä maksa veroja 	<p>4. Suomessa käyvät harrastelijat</p> <ul style="list-style-type: none"> • pääosin virolaisia ja venäläisiä • viiptyvät kerrallaan muutamia viikkoja naisia, jokunen mies • työjaksolla 3-5 asiakasta päivässä • hinnat 50 eurosta ylöspäin • pk-palvelut ja strip • Pietarin alueelta tulevat venäläiset ja osa virolaisista parittajan kanssa • eivät suomessa verovelvollisia

Pk = päiväkahviseura tarkoittaa kaupallista seksiä, johon kuuluu yleensä emätinyhdyntä. Yhdyntää saattaa edeltää intiimihieronta tai suuseksi.⁵¹

Lähde: Kontula, Anna 2005: *Prostituutio Suomessa*, 14.

Kontulan mukaan näkyvin seksityöntekijöiden ryhmä on *Suomessa asuvat ammattilaiset*, jotka identifioituvat seksityöntekijöiksi ja tekevät sitä useimmiten päätoimisesti. Ammatillisuus näkyy toiminimenä, verojen maksamisena, erilaisiin verkostoihin osallistumisena, itsenäisyytenä ja pyrkimyksenä kehittyä työssään. Ryhmään sisältyy niin suomalaisia kuin pysyvän oleskeluluvan saaneita.⁵² KaunisHelena ja Lady Johanna edustavat kyseistä kategoriaa, joskin kumpaakaan tuskin voi kuvailla oman ryhmänsä tyypilliseksi edustajaksi. Edellinen saattaa johtua alkuperäislähteen

⁴⁹ Kontula 2005, 17.

⁵⁰ Kontula 2008, 41.

⁵¹ Kontula 2008, 44.

⁵² Kontula 2008, 42.

julkisesta muodosta, johon ei yleensä valikoidu ammattikunnan keskiverto edustajaa. KaunisHelenan lyhyessä introhaastattelussa korostuu hänen roolinsa seuralaisena, johon liittyy ylellisiä lomamatkoja: ”viimeksi olin Espanjassa pelaamassa golfia asiakkaani kanssa.”⁵³ Lady Johannalla on seksuaaliterapeutin koulutus ja hän tarjoaa myös seksuaalivoukkoa pyrkien auttamaan niihin liittyvissä ongelmissa. Hän on ollut poikkeuksellisen paljon julkisuudessa puhuen muun muassa seksityöstä ja ajaen alan työntekijöiden oikeuksia.⁵⁴

Suomessa käyvät ammattilaiset ovat yleensä kotimaassaan töissä bordellissa tai seuralaispalvelussa. He kiertävät Suomen lisäksi myös muita maita⁵⁵. *Suomessa käyvät harrastelijat* eivät yleensäkaan harjoita ammattiaan kotimaassaan⁵⁶. Vierailukerrat saattavat vaihdella kerrasta säännölliseen matkustamiseen.⁵⁷ Suomeen lähdetään, sillä se on taloudellisesti kannattavaa, eikä seksityötä haluta sekoittaa omaan elämään kotimaassa⁵⁸.

Suomessa asuvat harrastelijat ovat Kontulan mukaan haastavimpia kartoittaa. Heillä saattaa olla pieni vakituinen asiakasryhmä tai he myyvät seksiä satunnaisesti. Tulot saadaan pääosin toisesta työstä tai sosiaalisista tulonsiirroista. Seksityöntekijöiden tausta vaihtelee paljon: osa heistä on sosiaalisesti heikossa asemassa ja saattaa kärsiä mielenterveysongelmista tai päihderiippuvuudesta.⁵⁹

Kokonaisuudessaan edelliset kategoriat ovat vain laaja yleiskatsaus muutaman eri aspektin perusteella. On tärkeää huomata, että: ”Prostituution toiminnallisissa, rakenteellisissa ja organisoitumisehdoissa on eroja, jonka vuoksi ilmiötä ei voi niputtaa yhteen.”⁶⁰ Kyseessä ei ole yhdenmukainen ryhmä, minkä vuoksi ilmiötä tutkittaessa on ymmärrettävä, ketä tutkitaan ja vältettävä liiallisia yleistyksiä.⁶¹

Seksibisnes-illassa keskustellaan aluksi noin kaksikymmentä minuuttia pornoteollisuudesta ja sen vaikutuksista muun muassa yhteiskuntaan ja lapsiin. Tämän jälkeen aihe fokuoitetuu seksityöhön ja etenkin seksityöntekijöihin. Aiheen vaihto tapahtuu KaunisHelenan lyhyellä videointrolla, jonka ohjelma on otsikoinut ”iloyttö vai seksiorja?”⁶² Ääripäiden yhteen niputtaminen antaa viitteitä tulevan keskustelun kahtiajakaisuudesta, jossa toisessa ääripäässä ovat suomalaiset eliitit ja toisessa ääripäässä uhrimentaliteetista kärsivät ulkomaalaiset prostituoidut⁶³. Tämän jälkeen toimittaja Andersson kysyy Jaana Kauppiselta edustaako KaunisHelena tyyppillistä prostituoitua, johon Kauppinen vastaa

*KaunisHelena edustaa yhtä osaa prostituutiosta ja on myös niinkun toisenlaisessa elämäntilanteessa olevia prostituoituja ja... tavaltaan mun mielestä tärkeintä olis ehkä nähdä se kentän moninaisuus, eli eli KaunisHelena ja sitten kun puhutaan naiskaupasta niin ja ihmisistä, jotka elää orjuudenomaisissa olosuhteissa niin nämä kaksi asiaa ei kumoa toisiaan. Molemmat on yhtä aikaa olemassa ja totta.*⁶⁴

⁵³ KaunisHelena, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁵⁴ Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁵⁵ Kontula siteeraa Sillanpäättä, Kontula 2008, 42.

⁵⁶ Skaffari 2010, 286-287.

⁵⁷ Kontula 2008, 42.

⁵⁸ Skaffari 2010, 229.

⁵⁹ Kontula 2008, 42.

⁶⁰ Skaffari 2010, 181.

⁶¹ Ibidem.

⁶² Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁶³ Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁶⁴ Jaana Kauppinen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

Kuten Kauppinen toteaa, on tärkeää ymmärtää kentän moninaisuus eli se, että kyseessä olevat toimijat ovat yksilöitä, joista on kokonaisuudessaan vaikea muodostaa yleistä kuvaa. Kuvaillessaan prostituutiokentän hierarkkisuutta Kauppinen tunnistaa yhteiskunnallisen keskustelun kahtia jakoisuuden. Hän samalla todentaa keskustelun tilaa antamalla kyseisen esimerkin seksityöntekijöiden ääripäistä.

Ohjelman aikana luetaan katsojien kirjoituksista poimittu kommentti, jossa suomalainen Marjette on joutunut myymään seksipalveluita rahoittaakseen oman opiskelunsa. Päätös ryhtyä seksityöhön ei ollut helppo. Tämän jälkeen keskustelijoilta kysytään voiko suomalainen nainen joutua ”myymään itseään pakotetusti tai ei vapaasta tahdostaan”⁶⁵. Kysymyksen asettelulla luodaan negatiivista miellelyhtymää seksityötä kohtaan. Joutua -verbi viittaa Marjetten kommentissa pakkoon ja kutsuu katsojaa ymmärtäjäksi viittaamalla päätöksen vaikeuteen. Avaan pakon ja vallinnan suhdetta myöhemmin tässä tutkimuksessa (katso luku 2.2.) Opiskelujen rahoittaminen ei ole kuitenkaan motiivi, jonka vuoksi kyseessä olisi pakon sanelema valinta.

Marjetten kommenttiin KaunisHelena toteaa, että asia mitä ei syystä tai toisesta haluta huomata, on se, että omasta tahdostaan seksityötä harjoittavia naisia on paljon: ”Siis mä tiedän hyvin monia opiskelijoita ja naimisissa olevia naisia, jotka tekee [myy seksipalveluita], että sais lisää rahaa... heitä on ollut aina aika paljon.”⁶⁶

Samalla hän tuo esille rahan motiivin, minkä vuoksi saatetaan harjoittaa satunnaista seksityötä

KH: Joo opiskelunsa [rahoittaa] tai sitten esimerkiksi aviopari päättää yhdessä, että neuvottelee, että nyt meidän vuokrat rahat- ei oo vuokrat rahaa tässä kuussa. Niin sitten tota vaimo päättää, että minäpä otan yhdeksi yöksi asiakkaan, minä tunnen monia tällaisia aviiovaimoja-

A: Ja mies lähtee jonnekin [muualle siksi ajaksi]

KH: [Joo kyllä kyllä].⁶⁷

KaunisHelenan puheenvuorossa niputetaan vapaa tahto ja eräänlainen pakko; hänen mainitsemansa esimerkkinainen myy satunnaisesti seksiä, jolloin motivaationa on epäsäännöllinen lisätienesti. Kyseistä puheenvuoroa ei perustella faktoilla; kyseessä on KaunisHelenan tuttaviiin perustuva väite, jonka voi helposti kyseenalaistaa. Vaikka KaunisHelena tuntee paljon aviiovaimoja ja seksityöntekijöitä, jotka myyvät seksiä, se ei tarkoita, että ilmiö olisi yleinen. Puheenvuoro kertoo enemmän KaunisHelenan oman ammatin vaikutuksesta hänen tuttavapiiriinsä, jossa kyseinen ilmiö saattaa korostua. Käyttämällä esimerkissä naimisissa olevaa paria hän ehkä hieman halventaa perinteistä monogaamista avioliittokäsitystä. Diskurssianalysissä olennaista on se, mitä jätetään sanomatta⁶⁸: KaunisHelena tuo esille seksityöntekijöiden suuren määrän, joiden motiivina on tienata lisää rahaa. Hän ei kuitenkaan mainitse työn miellyttävyydestä tai päätöksen taustoista, jotka ovat olennaiset ennen seksityöhön ryhtymistä. Vuokratrahojen puuttuminen ei ole myöskään motiivi, jonka takia kyseessä olisi pakon sanelema valinta. KaunisHelena ei myöskään mainitse, miten seksin myyminen voi vaikuttaa pariskunnan yhteiseloön. Satunnaisella maksullisen seksin harjoittamisella voisi olla negatiivisia vaikutuksia avioparin keskinäiseen suhteeseen.

⁶⁵ Ilkka Hynninen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁶⁶ KaunisHelena, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Juhila siteeraa Billigiä, Juhila 2016a, 382.

1.1. Seksityön yleisyys

Keskusteluohjelmassa puhutaan seksityön yleisyydestä. KaunisHelenan puheenvuoron jälkeen, missä hän toteaa satunnaisen seksityön olevan yleistä, seuraa hetkellinen puheenvuorojen sekaannus. Ensimmäisen kokonaisen ja selkeän puheenvuoron esittää Outi Ojala, joka kyseenalaistaa KaunisHelenan puheenvuoron vetoamalla siihen, ettei hänen tuttavapiiriinsä kuulu seksityötä harjoittavia ihmisiä. Ojalan vetoamus omaan tuttavapiiriinsä on selvä reaktio KaunisHelenan puheenvuoroon, jossa hän puolestaan vetoaa omaan tuttavapiiriinsä muodostaen informaatioarvoltaan yhtä heikon lauseen kuin KaunisHelenakin. Suurin osa seksityöntekijöistä salaa ammatinsa ainakin joissakin yhteyksissä⁶⁹. Valtaväestön yleistä mielipidettä pidetään salassapidon syynä, mikä määrittellään myös yhdeksi ammatin huonoksi puoleksi.⁷⁰ Ilmiön näkymättömyyden vuoksi Ojala saattaa tuntea seksityöntekijöitä siitä itse tietämättä.

Ojala lopettaa puheenvuoronsa seuraavasti: ”Siis tästä tehdään nyt niinkun niin arkipäiväistä niinku tämä ois kaikkien suomalaisten niinku tavallaan sivubisnes.”⁷¹ Puheenvuorosta välittyy huoli ilmiön yleistymisestä ja yleistysten tekemisestä. Huoli seksityön arkipäiväistymisestä viestittää katsojalle, että kyseessä oleva ilmiö on erityinen, muista eroteltava asia, minkä arkipäiväistymisellä on negatiivisia seurauksia. Kärjistäväällä lauseella Ojala ehkä haluaa korostaa KaunisHelenan tekemää yleistystä tuoden esille sen naiiviuden. Ojala tuo esille huolensa myös seksin kaupallistumisesta; hänen mukaansa on luonnollista, että aikuiset ihmiset harrastavat seksiä vapaasta tahdostaan. Seksien ostaminen ja kaupallistaminen on hänen mielestään kyseenalaistettavaa. ELINA HAAVIO-MANNILAN ja OSMO KONTULAN mukaan mitä sallivammin yhteiskunnassa suhtaudutaan sukupuolielämän erilaisiin muotoihin ja ”mitä lähempänä miesten ja naisten seksuaaliset odotukset ovat toisiaan”⁷², sitä vähemmän kysyntää ja tarvetta on prostituutiolle⁷³.

Lotta Viinikka puhuu myös ilmiön yleistymisestä: ”todella jollain tavalla tästä asiasta halutaan tehdä arkipäiväistä, puhutaan aikuisviihteestä ja prostituutiosta ammattina muiden joukossa”⁷⁴. Seksityöntekijöiden oikeuksien lisääminen ja ammatin arkipäiväistyminen ovat heidän etujärjestönsä päämäärä, minkä Lady Johanna mainitsee omassa puheenvuorossaan.⁷⁵ Viinikka edustaa Naisasialiittoa, mikä näkyy pyrkimyksenä tuoda esille ainoastaan rajat ylittävän seksityön negatiivisia puolia. Edellisen vuoksi hän ei välttämättä ymmärrä Suomessa asuvien yksityisyrittäjien intressejä. Viinikan mielestä arkipäiväistyminen on ongelmallinen asia, koska prostituutio on hyvin sukupuolittunut ilmiö, jossa nainen on kauppatavaraa.⁷⁶ Keskustelussa ilmiön sukupuolittumisesta KaunisHelena kertoo, että hänen asiakkaanaan on käynyt mieshuoria⁷⁷. Sihteeriopiston tuottaja Juha tuo ilmi, että heidän nettisivuillaan on keskustelun ajankohtana ollut reilu kymmenkunta miesten julkaisemaa ilmoitusta⁷⁸. Myös Jaana Kauppinen tuo pu-

⁶⁹ Kontula siteeraa Meretrixiiä, Kontula 2008, 74.

⁷⁰ Kontula 2008, 74-75.

⁷¹ Outi Ojala, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁷² Haavio-Mannila & Kontula 1993, 334.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Lotta Viinikka, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁷⁵ Lady Johanna, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁷⁶ Lotta Viinikka, Seksibisnes-ilta 26.11.2002..

⁷⁷ KaunisHelena, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁷⁸ Juha, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

heenvuorossaan esille miesprostituoidut: hänen mukaansa 1990-luvun alussa noin puolet PRO-tukipisteen asiakkaista olivat miehiä. Vuoteen 2002 mennessä heidän osuutensa on kuitenkin vähentynyt naisasiakkaiden paljouden vuoksi.⁷⁹

Arvio seksityöntekijöiden lukumäärästä vaihtelee muutamasta sadasta kymmeniintuhansiin työntekijöihin (katso Taulukko 2). Arvio on todennäköisesti alimitoitettu, sillä ilmiö on suhteellisen näkymätön.⁸⁰ Taulukon ensimmäinen sarake tarkoittaa tavoitettavien prostituoitujen määrää päivätasolla ja toinen sarake kuvastaa vähintään kerran seksiä myyneiden määrää vuoden aikana. Kontulan mukaan rajojen ulkopuolelta tulevien seksityöntekijöiden eli vierailevien intressinä on kerätä lyhyen ajan sisällä mahdollisimman paljon rahaa ennen viisumin päättymistä. Parittajat huolehtivat seksityöntekijöiden työtiloista, aloituskuluista ja asiakashankinnoista. Suomen sisällä tapahtuva paritus on erittäin pientä.⁸¹ Tämän lisäksi paritukseen oleellisesti liittyvä turistiviisumiprostituutio on vähentynyt, minkä voisi tulkita paritusrikollisuuden vähentymisenä.⁸² Viron EU-jäsenyyden myötä yhä useampi virolainen toimii itsenäisesti seksityöntekijänä ja Kontula arvioi, että vuonna 2005 Suomessa toimivista seksityöntekijöistä noin neljäsosa päivätasolla ja kolmasosa vuositasolla työskentelee joko parittajan kanssa tai hänen alaisuudessaan.⁸³

Taulukko 2: Arvio Suomessa toimivien prostituoitujen määrästä vuonna 2005.

<i>Prostituoituja</i>	<i>töissä /päivä</i>	<i>töissä /vuosi</i>
Vieraileva prostituutio		
• Pietarin alueelta	100 ^d	2 500 ^e
• Murmanskin alueelta	10 ^e	60 ^f
• Virosta	100 ^g	2 000 ^g
yhteensä vierailevia	210	4 560
Suomessa pysyvästi asuvien prostituutio		
• suomalaiset päätoimiset ^h	100	200
• venäl. ja virol. päätoimiset ⁱ	30	50
• thaimaalaiset päätoimiset ^j	50	100
• sivutoimiset (pääosin suomalais.) ^k	120	3 000
yhteensä pysyvästi asuvia	300	3 350
yht. vierailevia ja pysyvästi asuvia	510	7910

Lähde: Kontula, Anna 2005: *Prostituutio Suomessa*, 18.

Keskustelussa parituksesta puhutaan lähinnä lainsäädännön ja rikollisjärjestöjen osalta. Tolvanen toteaa, että paritus on rikos, jonka jälkeen hän selventää, että Suomessa seksin myyminen on laillista. Pääkaupunkiseudulla ratsattiin vuonna 2002 neljä merkittävää paritusrengasta, minkä vuoksi ammattimainen paritus on vähentynyt. Poliisin intressit keskittyvät ammattimaisten parittajien torjumiseen: ”me halutaan pitää pääkaupunkiseutu ja Suomi siistinä”⁸⁴. Seksien oston kriminalisointi ei ole Tolvasen mielestä kuitenkaan oikea ratkaisu; puhelinkuuntelu oikeus ja

⁷⁹ Jaana Kauppinen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁸⁰ Kontula 2005, 17.

⁸¹ Kontula 2008, 39-40.

⁸² Skaffari & Urponen 2004, 56.

⁸³ Kontula 2008, 40.

⁸⁴ Kari Tolvanen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

törkeän parituspykälän lisääminen rikoslainsäädäntöön ovat hänen mielestään tehokkaampia keinoja. Paritusrikollisuuden vähentyessä yksityisyrittäjyys on Tolvasen mukaan lisääntynyt⁸⁵ ”poliisilla ei ole oikeutta eikä syytäkään puuttua siihen.”⁸⁶ Kysyttäessä tiedon alkuperää Tolvanen viittaa seksityöntekijöihin, jotka jakavat informaatiota poliisin kanssa parituksen ehkäisemiseksi.⁸⁷ Toimittaja Miettinen kysyy tämän jälkeen ovatko Lady Johanna tai KaunisHelena huomanneet kilpailun lisääntymistä, mihin he vastaavat kielteisesti.⁸⁸

Poliisia edustava Tolvanen sallii seksin myynnin, sillä hän keskittyy mieluummin ammattiparituksen ehkäisemiseen, kuin pidättää yksittäisiä seksin ostajia. Juhilan mukaan institutionaaliseen asemasta esitettävän puheen osalta voidaan olettaa, että sanomalla on merkitystä⁸⁹. Tolvanen huomioi kyseisen seikan ja esittääkin vain faktoihin perustuvia asioita. Samalla hän käyttää kuitenkin lyhyitä deskriptiivisiä kuvauksia perustellessaan mielipidettään seksin oston kriminalisoinnin tehottomuudesta: ”ei kai voida...lähteä siitä, että bustataan jossain rappukäytävässä ostajia, että mieluummin sitten lainsäädäntöä kehitettäisiin...törkeä parituspykälä”⁹⁰. Kuvainnollinen vertaus on tyypillistä viranomaispuheessa, sillä se vahvistaa autenttisuuden vaikutelmaa⁹¹.

1.2. Seksityöhön liittyvät stigmaat

Prostituutioon liittyvä negatiivinen konteksti tulee esille seksibisnes-illassa. Sitä käsitellään pornoteollisuuden leiman yhteydessä sekä puhuttaessa Suomen seksityöntekijöiden etujärjestöstä Seksialan liitto SALLI ry:stä⁹².

Pornoteollisuuden leimoista keskusteltaessa Emilia, pornotähti ja tuottaja, puolustaa pornoteollisuutta: ”ei porno sinänsä ole varmaankaan pilannut Henryn⁹³ elämää, vaan se kohu mikä siitä on tullut ja se leima.”⁹⁴ Ihmiset, jotka eivät ymmärrä pornoteollisuutta, ovat Emilian mukaan niitä jotka leimaavat esimerkiksi pornotähtiä.⁹⁵ Samankaltainen leimaaminen esiintyy myös seksityöntekijöihin liittyvässä keskustelussa.

Lady Johanna puhuu seksityöntekijöiden leimasta ja Seksialan liitto SALLI ry:n perustamisesta. Runsas viikko ennen ohjelmaa Lady Johanna perusti yhdessä noin kymmenen seksityöntekijän kanssa Seksialan liiton. Heillä oli vaikeuksia saada värvättyä tarpeeksi perustajia liittoon, minkä Lady Johanna uskoo johtuvan siitä että

*Se keskustelu, mitä nyt on käyty, se on niin tavattoman leimaavaa...tää julkisuudessa oleva keskustelu on niin kauhean voimakkaasti leimaavaa. Suurin osa niinkun seksipalveluita myyvistä ei identifioi itseään prostituoiduksi yksinkertaisesti siitä syystä, että nää leimat, ne on niin kauheita, että ei niitä kukaan koe omakseen.*⁹⁶

Käyttäessään tehostesanoja, kuten tavattoman, kauhean voimakkaasti ja kauheita Lady Johanna korostaa ilmiöön liitettävän keskustelun yksipuolisuutta. Lause ei ole kohdistettu kenellekään, jolloin kyseessä ei ole syytös, vaan

⁸⁵ Arvio perustuu muiden yksityisyrittäjien antamiin tietoihin. Kari Tolvanen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁸⁶ Kari Tolvanen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁸⁷ Ibidem.

⁸⁸ Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁸⁹ Juhila 2016b, 149.

⁹⁰ Kari Tolvanen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁹¹ Juhila 2016b, 151.

⁹² Kontula 2005, 46.

⁹³ Viittaa Henry Saareen, ex-pornotähteen.

⁹⁴ Emilia, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Lady Johanna, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

pikemminkin syyllistävä toteamus. Hän rikkoo todellisuuden kuvaa seksityöntekijöistä sanoutumalla irti ammattiin liitetystä leimoista sekä prostituoitu -käsitteestä.

Lady Johanna puhuu keskusteluun ja prostituutioon liitettävästä leimasta eli stigmasta. ERVING GOFFMANIN mukaan stigma on mekanismi, jolla normaalista poikkeava määritellään tai henkilö määrittää itsensä marginaaliin. Stigmatisoitu henkilö ei ole yhteisön täysivaltainen jäsen, vaan hänet nähdään poikkeavan ominaisuuden kautta, jonka henkilö saattaa myös itse omaksua.⁹⁷

Esimerkiksi stigmaa voidaan tarkastella toiseuden käsitteen avulla, koska seksityöntekijät mielletään usein niin sanotusti yhteiskunnan moraalialueen uhkaaviksi pahoiksi naisiksi, jotka levittävät sukupuolitauteja. Kontulan mukaan seksityöntekijät nähdään stigmansa vuoksi yleensä vain työnsä kautta, sillä ammatin vuoksi persoonan tilalle nousee myytti: ”joka antaa niukasti liikkumavaraa ja sivuuttaa henkilön muut roolit äitinä, veljenä, ylioppilaana, uskovaissena, lukutoukkana tai bilhileenä.”⁹⁸ On kuitenkin huomioitava, että nyky-yhteiskunnassa on tavallista kysyä hyvin nopeasti, mitä henkilö tekee työkseen ja sen perusteella lokeroida hänet – muiden ammattien kohdalla kyse ei välttämättä ole yhtä negatiivisesta tai vahvasta leimallisuudesta. Henkilö saattaa myös itse korostaa stigmaansa identifioituessaan siihen. Stigmatisoiva piirre on vahvasti kulttuurista riippuvaa, jolloin kaikki erilainen ei ole välttämättä stigmatisoivaa; olennaista on, mitä sosiaalinen ympäristö edellyttää ja miten yksilö eroaa siitä.⁹⁹ Stigma itsessään saattaa vaikuttaa yksilöön monella eri tavalla esimerkiksi itsetuntoon, hyvinvointiin, ryhmäidentiteettiin¹⁰⁰, tehtävien suorittamiseen, motivaatioon ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Stigmalle olennaista on enemmistöryhmän ja vähemmistöryhmän välinen suhde ja kommunikaatio, jossa molempien ryhmien yksilöt peilaavat itseään toiseen.¹⁰¹ PATRICIA WHELEHANIN mukaan ”Stigma erottelee, sulkee ulos ja käännäyttää yhteisöstä. Se toimii normina sopivien ja sopimattomien välillä.”¹⁰² SALLI ry:n vaikeudet saada tarpeeksi perustajajäseniä kasaan kertoo seksialan keskinäisestä keskusteluyhteydestä, sekä ympäröivän sosiaalisen yhteiskunnan paineesta.

Meillä on toiveena, että me saatais tässä keskustelussa enemmän esille myös seksialalla työskentelevien omia mielipiteitä. Mutta et niinkun meillä...vaikeuksia oli jo saada kokoon ihmisiä perustamaan sitä ja ...kun me perustettiin tää seksialan liitto niin yksi idea on myös sitten se, että me halutaan lähteä kehittämään tätä seksialaa sillä tavalla, että ruvetaan niinkun miettimään: mitä on ne ongelmat? Miten me voitais niinkun itse seksialan sisältä niitä lähteä korjaamaan ja...lähteä niinkun neuvomaan ihmisiä siihen suuntaan miten voitais seksibisnestä barjottaa niin että se olis hyvää bisnestä ja että me saatais niitä ongelmia karsittua.¹⁰³

Suomessa seksityöläisten organisoituminen on suhteellisen nuori ja vakiintumaton ilmiö. Internetin anonyymiys on mahdollistanut seksityöläisten keskusteluyöylän, joka tarjoaa vertaistukea ja ammattivinkkejä.¹⁰⁴ Omilla kasvoilla esiintyminen esimerkiksi Seksialan etujärjestön jäsenenä voi johtaa oman ammatin paljastumiseen, jolla voi olla

⁹⁷ Goffman 1984, 1-3.

⁹⁸ Kontula 2008, 66.

⁹⁹ Goffman 1984, 4-5.

¹⁰⁰ Tarkkoittaen sitä, kuka yksilö on ryhmässä ja miten hän toimii ryhmädynamiikassa.

¹⁰¹ Van Laar & Levin 2006, 9-10.

¹⁰² Kontula siteeraa Whelehanian, Kontula 2008, 57.

¹⁰³ Lady Johanna, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹⁰⁴ Kontula 2008, 195-196.

negatiivisia seurauksia: esimerkiksi ulossulkemista, epäreilua kohtelua poliisin osalta, uhkailua, väkivaltaa, pilkkäämistä tai päälle sylkemistä.¹⁰⁵ Kyseessä ei ole aina halu sulkeutua ulos yhteiskunnasta, vaan ainoastaan halu vältellä oman ammattinsa stigmaa.¹⁰⁶

Seksibisnes-illassa stigmaan identifioituminen ja sen korostaminen näkyy muun muassa keskustelijoiden vaatetuksessa: Lady Johanna, seksuaaliterapeutti ja seksityöntekijä, pukeutuu oman stigmansa mukaisesti käyttäen paljastavia vaatteita, yllään punaista ja mustaa keinonahkaa. Hän oletettavasti haluaa tuoda esille ammattinsa stigmaa vaatetuksensa kautta ja konkretisoida näkyvää vastakkainasettelua erottamalla muista keskustelijoista. Vaatteiden valinta tuo esille todellisuutta, joka muuten jää keskusteluohjelmassa pinnalliseksi: aiheena ovat seksityöntekijät, jotka tekevät työtä ruumiillaan. Kyseessä on ammatti, joka perustuu toisen henkilön miellyttämiseen rahaa vastaan. Vaatteiden valinta voi kertoa ammattiympäryydestä ja halusta tuoda esille, että provosoivat vaatteet eivät ole tae negatiivisista ominaisuuksista. Edellinen rinnastus on yleistä. Vastakkainen asetelma on nähtävissä pornoteollisuuden edustajilla, joiden vaatetus on hillitty ja neutraali, jolloin tarkoituksena on todennäköisesti ollut etäisyyden ottaminen omaan ammattiin, ehkäpä välttääkseen siihen liitettävää stigmaa. Stigman välttäminen luo automaattisesti myös asiantuntevuuden ja asiallisuuden tuntua.

Seksibisnes-illassa ilmenee muutamia stigmatisoivia piirteitä: Santavuori antaa esimerkin ostamisen kriminalisoinnista: *Ei me voida ajatella sellaista tilannetta, että huumausaineen myyjä saa myydä... aivan vapaasti mutta käyttäjää rangaistaan rangaistaan ja viinaa saa myydä vapaasti mutta juoda et saa siitä rangaistaan, tupakkaa saa myydä vapaasti mutta jos ostat tupakkaa niin siitä rangaistaan sehän on aivan naurettavaa eihän semmoista voi ajatella.*¹⁰⁷

Seksin myymisen rinnastaminen huumeiden, alkoholin ja tupakan myymiseen, joiden kuluttamista paheksutaan, on keino rakentaa ja lisätä ammattiin liittyvää stigmaa. Toisaalta kriminalisointikeskustelun osalta puheenvuoro on erittäin oleellinen, koska on huomioitava lain mahdolliset vaikutukset, mikäli vain toisen osapuolen toiminta kriminalisoidaan.

Toinen esimerkki tulee esille aiemmin vuonna 2002 *Pohjolan Sanomissa* uutisoidusta tilanteesta, missä prostituutio on saatu kitkettyä Tenojokilaaksosta. Uutisen mukaan prostituution jäljet näkyivät lisääntyneenä rikollisuutena, perheiden hajoamisena ja sukupuolitautilien paluuna Tenojokilaaksoon. ”Meistä syrjäkylän keski-ikäisistä naisista on tullut ’asiantuntijoita’ suuren maailman asiassa, joka oli aikaisemmin meille täysin outo.”¹⁰⁸ Maksullisen seksin luokittelu niin sanotuksi suuren maailman asiaksi etäännyttää sitä normista. Seksityö ei ole vieras ilmiö Pohjois-Suomessa; harvaan asutuissa paikoissa se pyrkii ainoastaan olemaan näkymätöntä toimintaa. Bussilastillinen tyttöjä viidentoista kilometrin päässä on huomiota herättävää ja voi olla uusi ilmiö Tenojokilaaksossa. Seksityö sitä ei kuitenkaan ole.

¹⁰⁵ Kontula 2008, 64, 69.

¹⁰⁶ Kontula 2008, 56.

¹⁰⁷ Ritva Santavuori, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹⁰⁸ Salmi 30.10.2002.

Ajankohtaisen kakkosen keskusteluohjelmassa tapauksesta on puhumassa Auli Järvensivu, opettaja ja kansalaisjärjestö Duovvi ry:n edustaja. Edellinen on vapaaehtoisuuteen perustuva tasa-arvojärjestö, joka toimii Pohjois-Suomessa Utsjoella. Järjestön tarkoituksena on edistää toiminta-alueellaan sukupuolten ja etnisten ryhmien välistä tasa-arvoa. Vuonna 2002 lähes kaikki varat oli suunnattu prostituution vastaiseen toimintaan.¹⁰⁹

Keskustelussa ja edellä mainitussa uutisessa seksityöntekijöistä puhutaan kuin rikkaruohosta tai helposti tarttuvasta taudista, joka sitkeän kamppailun jälkeen saadaan kitkettyä pois. Hieman ujolta vaikuttava Järvensivu kertoo, miten tenojokelaiset miehet alkoivat käymään viidentoista kilometrin päässä Norjan puolella, jossa oli venäläisten naisten tukikohta. Miettinen avustaa keskustelua kysymällä, miten paikalliset naiset reagoivat asiaan. Järvensivu vastaa kertomalla oppilaiden välisistä keskusteluista, joissa puhuttiin isien käyneen viikonloppuna maksullisissa. ”ja se niinku oikeastaan säikäytti meidät ajateltiin niinku että...nyt on kyllä pakko tehdä jotakin, että jos tästä tulee meidän arkipäivää, että meidän lapset kasvaa siihen että...naiskauppa on ihan luonnollinen...arkipäivänen asia”¹¹⁰. Hän kertoo miesten myös ahdistelleen tyttöjä¹¹¹. Seksityöntekijät esitellään uutena uhkakuvana, joka täytyy poistaa, jotta lapset eivät saa vääriä mielikuvia maailmasta. Lasten keskustelun aiheena olevat isät ja tyttöjä ahdistelevat miehet eivät uutisessa tai Järvensivun puheenvuorossa esiinny aktiivisena toimijana, vaan pikemminkin saavat passiivisen roolin: mikäli maksullista seksiä on tarjolla, on automaattisesti myös sitä ostavia miehiä. Jos ilmiö halutaan poistaa, on maksullinen seksi kitkettävä rajan toiselta puolelta. Järvensivu ja kansalaisjärjestö ovat epäloogisia syyllistäessään seksityöntekijöitä ilmiöstä sivuuttaen miesten oman päätöksen käyttää seksityöntekijöiden palveluita.

Stigman luoma myytti tulee esille myös Penttisen puheenvuorossa, jonka mukaan ulkomaalaisuus ja uhrimentaliteetti leimaavat ei-suomalaisia toimijoita keskustelussa: hän puhuu ulkomaalaisten naisten, jotka myyvät taloudellisten syiden vuoksi seksiä, toimijuuden rajasta. Tämä näkyy luokitteluna joksikin toiseksi ja ulkopuoliseksi toimijaksi. Penttinen tarkentaa vielä myöhemmin stigmatisoitua myyttiä:

...rakentunut tämmöinen myyttinen kuva tällästä todellakin ekssoottisesta, luonnollisesti eroottisesta tosinaisesta... samalla tää ekssoottinen itänainen kuvaa sitä et minkäläistä toimijuutta meillä täällä Suomessa on tarjolla tälläsellä henkilölle, joka tulee idästä ja on...nainen.¹¹²

Ulkomaalaisuuden ja uhrimentaliteetin korostaminen seksityöhön liittyvässä tutkimuksessa ja keskustelussa on yleistä. Kuten Penttinen toteaa puheenvuorossaan, toiseuden ja ulkopuolisuuden leimat liitetään yleensä etenkin ulkomailta tuleviin seksityöntekijöihin.¹¹³ Kyseessä on Kontulan mukaan tuplastigma¹¹⁴, jolloin yksilöön kohdistuu yhtä aikaa useamman leiman kontrollimekanismeja¹¹⁵. Keskustelussa ei-suomalaisiin seksityöntekijöihin kohdistuu samanaikaisesti ulkomaalaisuuden ja seksityöntekijöihin liitettävät stigmat.

Sulo Aittoniemi tuo esille seksityöntekijöiden arvottomuuden keskieuropalaisen mallin puolustuspuheessaan; hänen mukaansa yhteiskuntajohtoinen bordellimalli voisi tarjota työntekijöilleen sosiaaliturvan ja eläke-etujen lisäksi *ihmisarvon*. Kyseisen mallin avulla prostituoidut tulevat yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi. Mielipide on

¹⁰⁹ Lehti & Aromaa 2002, 32.

¹¹⁰ Auli Järvensivu, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹¹¹ Ibidem.

¹¹² Elina Penttinen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹¹³ Sirkkiä 2003, 13-14.

¹¹⁴ Kontulan käyttämä käsite.

¹¹⁵ Kontula 2008, 79.

ristiriidassa Aittoniemen aiemman puheenvuoron kanssa, jossa hänen kutsumassaan huoratalossa käyminen on kunnia, mikä oletettavasti kertoo Aittoniemen arvostuksesta seksityöntekijöitä kohtaan.¹¹⁶ Käyttämällä negatiivis-sävytteistä sanaa huora ja perustelemalla bordellimallia muun muassa ihmisarvon takaamisella, Aittoniemen todellinen suhtautuminen saattaa olla kielteinen. JOHANNA SIRKIÄN¹¹⁷, eli Lady Johannan, mukaan ihmisarvon ulkopuolelle sulkemista on historian aikana tapahtunut ja tapahtuu edelleen. Ihmisen teot voivat olla ihmisarvon vastaisia tai muuten moraalittomia:

*Nähdäkseni ihmisarvossa on oleellista, että sitä ei tarvitse perustella, selittää eikä ansaita. Ihmisarvo on muuttumaton, peruuttamaton, jakamaton ja luovuttamaton jokaiselle ihmiselle luonnostaan kuuluva, itsessään riittävä arvo. Niinpä on ihmisarvon vastaista väittää, että joku ihminen voisi menettää ihmisarvoaan omien tekemistensä tai olosuhteidensa vuoksi.*¹¹⁸

¹¹⁶ Sulo Aittoniemi, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹¹⁷ Ajankohtaisen kakkosen keskustelu käytiin marraskuussa 2002. Tiedepolitiikan artikkeli julkaistiin vuonna 2003 neljännessä (vuoden viimeisessä) julkaisussa. Osa Sirkiän ajatuksista saattaa olla epäsuoraa vastausta tutkittavaan keskusteluiltaan.

¹¹⁸ Sirkiä 2003, 18.

2. Seksityöhön liittyvä keskustelu

2.1. Naiskauppa

Lotta Viinikka käyttää ensimmäisen kerran käsitettä naiskauppa kuvaillessaan Suomen seksityökenttää:

No ilmeisimmin nyt poliisin viimeaikaisten selvitysten mukaan suurin osa suomalaisista prostituutioista on naiskauppaa, mikä tarkoittaa sitä, että lähinnä ilmeisesti Venäjältä ja Viirosta (.) tulee naisia tänne myymään seksipalveluja.¹¹⁹

Hänen lähteensä on todennäköisesti Stakesin Helsingissä tekemä kenttätutkimus, jossa paritustapauksien prostituoiduista noin 90 prosenttia oli venäläisiä tai virolaisia. He yleensä turvautuivat parittajaan esimerkiksi asunnon ja asiakkaiden hankkimista varten. Suurin osa paritusrikokseen syyllistyneistä 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa olivat suomalaisia miehiä¹²⁰. Viinikka käyttää käsitettä väärin yhdistäessään ulkomaalaiset seksityöntekijät, jotka työskentelevät parittajan avulla, ja naiskaupan toisiinsa. Ero näiden kahden välillä on seksityöntekijän oma päätös lähteä Suomeen myymään itseään – kyseessä ei ole vastoin tahtoa tehty päätös. On selvää, että päätös saattaa johtua ulkoisesta tekijästä¹²¹, jonka vuoksi tilanteelle ei nähdä muuta ratkaisua kuin seksityö – kyseinen toiminta ei silti ole naiskauppaa. Suomeen suuntautuva laiton siirtolaisuus ja ulkomaalaisprostituutio ovat kaksi erillistä ongelmakokonaisuutta, jonka lisäksi ”Suomeen suuntautuvalla laittomalla siirtolaisuudella ei juurikaan ole kytköksiä seksibisnekseen.”¹²²

Viinikan pohjatessa puheenvuoronsa poliisiraportteihin Ojala viittaa omassa puheenvuorossaan muiden maiden mittaviin tutkimustuloksiin, mitkä tosin merkittävästi eroavat Suomen kaltaisesta pienestä ja vähäväkisestä maasta.

Niin minä ihmettelen kovasti, että olisiko Suomi nyt jotenkin niin valtavan poikkeava maa, verrattuna esimerkiksi Keski-Eurooppaan, taikeka Kanadaan taikeka USA:han, Australiaan, jossa on tehty aika mittaviakin tutkimuksia siitä keitä ovat prostituoidut esimerkiksi pääosin. Täällä nyt esitetään hyviä tapauksia¹²³ ja he ovat varmasti voineet tehdä valintansa itse vapaasti. Mutta kun suuri osa naiskaupasta johtuu nimenomaan siitä, että naisia on houkuteltu tai pakotettu.¹²⁴

Ojala esittää tyypillisen tilanteen ihmiskaupasta, missä naisia on houkuteltu tai pakotettu vieraaseen maahan, estetty lähteminen viemällä passit, jolloin kynnyks ilmoittautua poliisille on liian suuri. Suomen vertaaminen pinta-alaltaan ja väkimäärältään merkittävästi isompiin maihin on karkea rinnastus, minkä Ojala tekee, koska ei usko Suomen eroavan näistä kovin paljon. Santavuori väittää vastaan vedoten Suomessa toteutettuun tutkimukseen, missä hän on ollut mukana. Puhuessaan ihmiskaupasta ja seksityöntekijöistä Ojala rinnastaa vapaaehtoisesti toimivat yksilöt ja ihmiskaupan uhrit toisiinsa, mikä on hyvin yleistä seksityöstä puhuttaessa¹²⁵.

¹¹⁹ Lotta Viinikka, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹²⁰ Lehti & Aromaa 2002, 63-65, 71-71.

¹²¹ Esimerkiksi taloudellisesta ahdingosta.

¹²² Lehti & Aromaa 2002, 89.

¹²³ Viittaa puheessa KaunisHelenaan ja Lady Johannaan.

¹²⁴ Outi Ojala, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹²⁵ Sirkiä 2003, 13-14.

2.2 Pakon ja valinnan suhde

Suomalaisessa mediakeskustelussa tyypillisimmät prostituutiomyytit ovat seksityöntekijöiden yhteys kansainväliseen rikollisuuteen ja heidän kuvaaminen hyväksikäytön uhreina¹²⁶. Jaana Kauppinen ja Elina Penttinen tuovat keskustelussa ensimmäiseksi esille prostituoitu-käsitteen laajuuden (katso alaluku 1.1). He vertaavat KaunisHelena ulkomaalaisiin seksityöntekijöihin, joilla ei ole yhtä hyvää toimijan asemaa yhteiskunnassa verraten jälkimmäisten olosuhteita orjuudenomaisiksi. Ritva Santavuori tarttuu kyseiseen sanamuotoon todeten, että ainakaan keskusteluun osallistuvat neljä naista, jotka harjoittavat seksibisnestä¹²⁷, eivät elä orjanomaisissa olosuhteissa. Santavuori yksinkertaistaa maksullisen seksityön ilmiötä vetoamalla keskustelussa mukana oleviin henkilöihin.¹²⁸ Penttinen viittaa ilmiön monimuotoisuuteen puhuessaan ulkomaalaisista naisista, joiden elämää hallitsevat erilaiset pakot, ja joilla ei ole mahdollisuutta päästä puhumaan Seksibisnes-illan kaltaiseen ohjelmaan.¹²⁹

Santavuori sanoo jokaisen ulkomaalaisen seksityöntekijän tulleen vuonna 1994-1995 teetetyt tutkimuksen mukaan Suomeen täysin vapaaehtoisesti käyttäen vierailuviisumia.

Ja näin silloin miten prostituutio tuli Suomeen. Ja näin myöskin sen, että se ei alkanut täällä kysynnästä vaan se alkoi tarjonnasta, joka lisääntyi ja lisääntyi ja lisääntyi. Sillä tavalla prostituutio tuli tänne. Ja siihen mennessä, kun...se tutkimus loppui niin tänne ei ollut tullut yhtään tyttöä väkisin tai tuomalla tai orjuutettuna taikka kaupattuna taikka salakuljetettuna vaan kaikki tulivat tänne vierailuviisumin [kanssa].¹³⁰

Santavuoren ollessa entinen syyttäjä hänen puheenvuorossaan esiintyy institutionaalista asemasta annetun puheenvuoron piirteitä. Vedoten empiiriseen tutkimukseen, jossa hän on itse ollut mukana, Santavuori yhdistää vapaaehtoisuuden tarkoittamaan vierailuviisumin käyttöä. Kyseessä on monimuotoisen ilmiön yksinkertaistaminen: vapaaehtoisuutta ei voi perustaa vierailuviisumin käyttöön. Santavuori viittaa ulkomaalaisten seksityöntekijöiden tulolla todennäköisesti Neuvostoliiton hajoamisen jälkeiseen volyymin kasvamiseen 1990-luvulla. Lehden ja Aromaan mukaan tätä ennen Suomen seksimarkkinat koostuivat lähes kokonaan kotimaisista seksityöntekijöistä, jotka toimivat omissa asunnoissaan tai hotelleissa. Katuprostituutio puuttui käytännössä täysin, minkä vuoksi ilmiö oli erittäin näkymätöntä. Ilmoittelu tapahtui hotellien, taksien ja lehti-ilmoitusten avulla.¹³¹ Kari Tolvasen mukaan vapaaehtoista rajan ylitystä tapahtui edelleen vuonna 2002. Hän lisää myös, että ulkomaalaiset seksityöntekijät ovat yleensä parituksen alaisia, mitä pyritään ehkäisemään.¹³²

Toimittaja pyytää tarkennusta seksityöntekijöiden vapaaehtoisuudesta¹³³: Tolvanen vastaa tähän viittaamalla rahan motivaatioon ja vierailuviisumiin todeten, että kyseessä on täysin vapaaehtoinen valinta¹³⁴, johon Santavuori viittaa myös puhuessaan vierailuviisumin käytöstä: ”Ja se on kyllä mun oma kokemukseni mukaan selkiö, että tänne ei

¹²⁶ Lehto 2006, 67-68.

¹²⁷ Lady Johanna, KaunisHelena, Bambi ja Emilia.

¹²⁸ Ritva Santavuori, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹²⁹ Elina Penttinen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹³⁰ Ritva Santavuori, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹³¹ Lehti & Aromaa 2002, 59-60.

¹³² Vuoden 2002 aikana Helsingin poliisi oli ratsannut neljä merkittävää paritusliigaa. Kari Tolvanen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹³³ Kielitoimiston määritelmä vapaaehtoisuudelle: adj., subst. ihmisestä: omasta tahdostaan, pakottamatta jtk tekevä; korvauksetta työkentelevä. Kielitoimiston sanakirja, 11.4.2018

¹³⁴ Kari Tolvanen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

kukaan ole tullut väkisin ja väkisin tuotuna ei kukaan ole alottanut sillä tavalla tätä ammattia.¹³⁵ Tolvasen mukaan mahdolliset ongelmat ovat alkaneet vasta Suomessa, mihin on voinut liittyä esimerkiksi naisten väkisin vankina pitämistä tai lähiomaisten uhkaamista mahdollisten sopimusrikkomusten vuoksi.¹³⁶ Edelliseen vastaa Outi Ojala, jonka mielestä rajan takaa tulevat seksityöntekijät eivät ole tulleet vapaaehtoisesti Suomeen. Hän kyseenalaistaa vapaaehtoisuuden Suomessa tapahtuvien uhkailu ja väkivalta esimerkkien perusteella, joita Tolvanen puheenvuorossaan esitti.¹³⁷ Ojalan perustelu on epälooginen, sillä mahdollinen vapaaehtoisuus perustui lähtöpäätökseen, jolloin myöhemmin tapahtuvat ongelmat Suomessa eivät siihen voi vaikuttaa.

Santavuoren perustelu vapaaehtoisuudesta on yksinkertaistus: osa naisista tekee päätöksen omasta vapaasta tahdostaan; toisille päätökseen vaikuttavat erilaiset pakot, jolloin valinta ei ole enää täysin vapaaehtoinen. Toisaalta joillekin naisille seksityö on ainoastaan keino täydentää toimeentuloaan, jolloin kyseessä on enemmänkin valinta – taustalla ei ole pakkoa.¹³⁸ Esimerkiksi kysyttäessä KaunisHelenalta syytä lähteä alalle hän vastaa pitävänsä seksistä ja kaikesta erotiikkaan liittyvästä, minkä lisäksi hän ei halua olla monogaamisessa suhteessa.¹³⁹ Puheenvuoron mukaan kyseessä on täysin omien mielihalujen perusteella tehty päätös, johon ei vaikuta raha tai muu seksityöhön yleensä liitettävä motiivi.

Vapaaehtoisuuden tai pakon kysymys on erittäin monimuotoinen. Viron ja Venäjän rajat ylittävä seksityö on enimmäkseen paritusta; kyseessä ei ole ihmiskaupan muoto. Seksityöntekijät ovat itse tehneet valintansa, joskin siihen vaikuttavia tekijöitä on monia. RIITTA GRANFELTIN mukaan kyseessä on yleensä pakon ja valinnan suhde, jossa on kyse valinnasta tai ajautumisesta.¹⁴⁰ Skaffarin tutkimusaineistossa päätökseen aloittaa seksityö liittyi kouluttaminen (huumeet), uhkailu tai kiristäminen (rahan puute), houkuttelu (katteettomat lupaukset), pakko tai valinta (taloudellinen umpikuja, joka ratkaistaan seksin myymisellä. Päätöksen tekemiseen liittyy yleensä jonkinlainen kriisi, joka on niin sanotusti viimeinen pisara, minkä jälkeen päätös ryhtyä seksityöhön tehdään. Kyseessä on yleensä negatiivisten kokemusten kasautuva kirjo, jolloin päätös on ennemminkin pakon sanelema valinta.¹⁴¹

Naisasialiiton unionin edustaja Lotta Viinikka vastaa Santavuoren kommenttiin perustaen argumenttinsa tutkimustuloksiin ja -selvityksiin, joiden mukaan suurin osa suomalaisesta prostituutiosta on naiskauppaa lähinnä Venäjältä ja Virosta. Hän jatkaa selittäen elintasokuilusta, joka on Suomen ja sen lähialueiden välillä, mikä aiheuttaa rajojen ylittämistä ja seksipalvelujen tarjoamista.

*Suomi on erittäin hyvinvoiva valtio ja sitten näillä lähialueilla elää varsin köyhissä oloissa naisia ja se, että he nyt sitten yrittävät tehdä sen mitä voivat ja...käyttävät ehkä ainoata mahdollisuutta ylläpitää omaa elintasoaan...*¹⁴²

¹³⁵ Ritva Santavuori, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹³⁶ Kari Tolvanen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹³⁷ Outi Ojala, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹³⁸ Skaffari 2010, 186.

¹³⁹ KaunisHelena, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹⁴⁰ Granfelt 1998, 82.

¹⁴¹ Skaffari 2010, 186.

¹⁴² Lotta Viinikka, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

Penttinen tuo saman argumentin esille historian kautta: hän viittaa puheenvuorossaan Neuvostoliiton romahtamisen jälkeiseen aikaan, jolloin naisten köyhyys on ollut merkittävä ongelma. Seksin myyminen ulkomailla on ollut ainoa vaihtoehto.¹⁴³

Santavuori kyseenalaistaa feministien ja naisasialiiton motiivin ylläpitää seksityöntekijöiden uhrin leimaa: ”enkä käsitä mistä syystä, siis moraalista syystä vai kateudesta vai mikä on tämä syy...hämmästyttävää tää näitten tyttöjen uhriuttaminen.”¹⁴⁴ Ymmärtämättömyys seksityöntekijöihin kohdistuvaa uhrimentaliteettia kohtaan keskittyy naisukupuolen tyypillisiin stereotyyppioihin. Feministit ja naisasialiiton edustajat ovat yleensä naissukupuolen edustajia, kuten ovat seksityöntekijätkin. Syy uhriuttamiselle nousee Santavuoren mukaan joko moraalista syistä tai kateudesta. Naisia on yleensä pidetty niin sanotusti moraalin vartijoina: keskustelijoista vanhemmat naiset kannattavat kriminalisointia, kun taas nuorempi sukupolvi on sitä vastaan.¹⁴⁵ Tenojokelaiset keski-ikäiset naiset muuttuvat asiantuntijoiksi, koska haluavat kitkeä maksullisen seksin paheellisen ilmiön. Feministien ja naisasialiiton yleinen agenda vuoden 2002 keskustelussa oli seksin oston kriminalisointi, jota perusteltiin muun muassa uhrimentaliteetilla.¹⁴⁶ Viittaus kateuteen mielletään usein naisten välisen vuorovaikutuksen negatiiviseksi piirteeksi.

Viinikan ja Penttisen esiin nostamia teemoja on tutkinut muun muassa Pia Skaffari: hän tutkii murmanskilaisten seksityöntekijöiden yhteiskunnallista taustaa. Yhteiskunnallisten tekijöiden huomioiminen ilmiössä on olennaista, sillä yhteiskunnalliset murrokset etenkin Neuvostoliitossa ja postsosialistisella Venäjällä ovat ”...muovanneet (nais)toimijuuden rakenteita yksilöllisellä, yhteisöllisellä, ja yhteiskunnallisella tasolla.”¹⁴⁷ Köyhyys on merkittävä aspekti, kun tutkitaan seksityöntekijöiden motiivia. Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen Venäjällä ei ole ollut merkittävää työttömyyttä, vaikka taloustilanne oli aluksi kaoottinen. Hallituksen mukaan silti noin kaksikymmentä prosenttia kansalaisista eli köyhyysrajan alapuolella ja epävirallisten lähteiden mukaan köyhyysrajan alapuolelle sijoituvien lapsiperheiden määrä olisi ollut jopa 45 prosenttia.¹⁴⁸ Korkea työllisyys ja korkea köyhyysluku johtuivat JOHN ROUNDIN ja VESA RAUTION mukaan kolmesta syystä: (1) valtion sektorilla työskentelevät saavat minimiä pienempää palkkaa ja eläkkeet ovat liian pienet elintasoon nähden. (2) Neuvostoliiton romahdus on lisännyt sosiaalista hajaannusta, jossa epävarmuus lisää päihteen käyttöä, väkivaltakuolemia ja avioeroja. Edellinen saattaa johtaa yhteiskunnan hajaannukseen. (3) Piilotyöttömät puuttuvat valtion virallisista rekistereistä, jolloin heillä ei ole myöskään pääsyä valtion sosiaalisten tukiverkkojen piiriin.¹⁴⁹

Naisen toimijuuden mahdollisuudet ja rajat ovat Murmanskissa sukupuolittuneet. Sukupuolten väliset palkkaerot ovat suuret, mikä johtuu naisvaltaisten alojen matalista palkoista. Äitiys- ja hoitovapaat heikentävät naisten mahdollisuutta työskennellä. Eläkkeet ovat myös matalat naisvaltaisilla aloilla. Tämän vuoksi harmaalla sektorilla työskenteleminen on yleistä.¹⁵⁰

¹⁴³ Elina Penttinen, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹⁴⁴ Ritva Santavuori, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹⁴⁵ Poikkeuksena Ritva Santavuori, joka kannattaa molempien oston ja myynnin kriminalisointia. Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹⁴⁶ Aaltio 2009, 73. Lehto 2006, 1.

¹⁴⁷ Skaffari 2010, 122.

¹⁴⁸ Skaffari 2010, 141.

¹⁴⁹ Round & Rautio 2006, 3.

¹⁵⁰ Skaffari 2002, 156-157.

Viinikka vastaa Santavuoren argumenttiin toteamalla, ettei usko prostituution olevan täysin vapaaehtoinen valinta – tätä hän konkretisoi kääntämällä argumentin päinvastaiseksi:

jos prostituutio on laajalla skaalalla maailmanlaajusesti...vapaaehtoinen valinta, johon ei johda mikään syrjäytyminen tai taloudelliset vaikeudet niin, minkä takia sitten kuitenkin niin hirveen suuri osa maailman prostituoituista on...varsin kurjista oloista.¹⁵¹

Kontula ja Skaffari toivat esille samat huomiot seksityöntekijöiden huono-osaisuudesta. Skaffari käsittelee mummankilaiden seksityöntekijöiden taustoja kontekstisidonnaisesti, jolloin taloudelliset-, työllisyys- ja koulutusressit ovat tekijöitä, jotka kiinnittävät yksilön osaksi yhteiskuntaa. Vakavat puutteet useammalla riskialueella ovat altistavia tekijöitä päätöksessä lähteä rajan yli Suomeen myymään seksiä.¹⁵² Kontulan mukaan suomalaiset seksityöntekijät ovat usein kokeneet jo jonkinasteisen ulkopuolisuuden kokemuksen ennen seksityön aloittamista. Näitä voivat olla esimerkiksi tunne ulkopuolisuudesta, köyhyys, koulukiusaaminen ja huoraksi leimautuminen. On siis mahdollista, että varhain psyykkisesti vammautuneet henkilöt hakeutuvat alalle. Esimerkiksi teoksessa aiemmat mielenterveydelliset ongelmat olivat yleisiä haastateltavilla. Toisaalta Kontula korostaa myös haastateltavien erillisyyden tunnetta, jonka he ovat kokeneet jo lapsuudesta saakka; se saattaa olla yksi syy valtavirrasta poikkeavan ammatin valintaan.¹⁵³ Suomessa seksityötä harjoittavat ovat hyvin erilaisista taustoista ja erilaisin motiivein liikkeellä, joista Viinikka kiinnittää huomionsa ainoastaan Suomessa vieraileviin seksityöntekijöihin.

¹⁵¹ Lotta Viinikka, Seksibisnes-ilta 26.11.2002.

¹⁵² Skaffari 2010, 185.

¹⁵³ Kontula 2008, 81-88.

Loppulause

Ajankohtaisen kakkosen Seksibisnes-illassa seksityöntekijöihin liittyvä keskustelu oli erittäin kahtiajakoista monella eri tavalla. Vuorovaikutuksesta erottuu erilaisia vastakohtadiskursseja. Toimittajien etsimää kuvausta tyypillisestä seksityöntekijästä ei voida hahmottaa keskustelun perusteella vaan toimittajien hahmotusyritykset jäävät keskustelussa kahtiajakaisuuden jalkoihin. Seksityön toisessa ääripäässä ovat itsenäiset Suomessa asuvat seksityöntekijät, toisessa ääripäässä uhrimentaliteettiin kiedotut ulkomaalaiset seksityöntekijät. Jälkimmäinen tulee esille ainoastaan keskustelijoiden mielipiteiden ja tutkimusten kautta – heillä ei ole omaa ääntä keskustelussa. Kuten monet tutkijat ovat aikaisemmin tuoneet esille; seksityöntekijät ovat monipuolinen ja hierarkkinen ryhmä, joista ei voida muodostaa yhtenäistä kuvaa. Keskustelu on hyvin yleistävää sekä seksityön yleisyyttä korostavaa.

Huoli arkipäiväistymisestä esitetään lähtökohdasta, että rajat ylittävä seksityö on ihmiskauppaa, mikä ei vastaa todellisuutta. Jakson aikana seksityöntekijöiden määrästä ei puhuta tarkoin luvuin vaan ainoastaan epämääräisesti. Tämä johtunee siitä, että vuonna 2002 suomalaisen seksityön tutkimus oli vasta alkutekijöissään, minkä Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos totesi vuoden 2002 alussa. Tutkimuksessa seksityön yleisyys perustui lähinnä parituksen rikostilastoihin. Vuoden 2002 jälkeen tutkimuksen määrä on lisääntynyt huomattavasti johtuen muun muassa vuoden 2002 keskustelusta, jonka osana Seksibisnes-ilta oli.

Keskustelussa ilmenee paljon seksityöntekijöitä stigmatisoivia piirteitä – heidät muun muassa rinnastetaan päihteiden myymiseen ja pyritään asettamaan yhteiskunnasta poistettavaksi tekijöiksi. Molemmissa tapauksissa kyseessä on miehiä peittelevä asenne: Järvensivu ei korosta asiakkaiden toimijuutta ja Santavuori ylikorostaa seksin myyjien toimijuutta. Stigma tulee esille myös keskustelijoiden pukeutumisessa, jossa sitä korostetaan tai vaihtoehtoisesti vältellään. Keskustelijoiden kehollisuus on puheen lailla keino viestiä kanssaväittelijöille ja katsojille omaa agenda. Lady Johannan poikkeava vaatetus konkretisoi seksityötä ohjelmassa, jossa se ei muuten näy.

Yhteiskunnallisen keskustelun leimaavuus rajoittaa seksityöntekijöiden järjestäytymistä. Seksityöntekijät eivät koe identifioituvansa siihen muottiin, jonka yhteiskunta heille tarjoaa. Vuoden 2002 keskustelun leimaavuus ei kannustanut organisoituneeseen järjestäytymiseen tai ammatin edustamiseen. Viime aikoina keskustelu on muuttunut seksityöhön asennoitumiseen ammattina muiden joukossa: kynnys esiintyä omalla nimellään ja kasvoillaan on madaltunut.

Keskustelu ihmiskaupasta on hyvin yksinkertaistettua: Suomessa esiintyvä paritus mielletään muutaman keskustelijan mukaan ihmiskaupaksi. Puheenvuorot antavat vääristyneen kuvan sen hetkisestä tilanteesta, sillä ihmiskauppa oli erittäin vähäistä Suomessa vuonna 2002, eikä paritusrikollisuus liittynyt siihen olennaisesti. Suomessa vapaasti toimivat yksilöt ja ihmiskaupan uhrin liitetään keskustelussa toisiinsa, mikä on yleistä ilmiöstä puhuttaessa.

Seksityöntekijät rinnastetaan kansainväliseen rikollisuuteen ja samalla heidän toimijuutensa passivoidaan uhrin roolilla. Ohjelmassa mukana olevien seksityöntekijöiden vapaaehtoisuus tunnustetaan, mitä ei tapahdu ulkomaalaisten seksityöntekijöiden kohdalla. Osalle keskustelijoista vierailuviisumi on oletus vapaaehtoisuudesta; toisille kyseessä on pakko, koska seksityöntekijät tulevat heikommista oloista ja ovat ulkomaalaisia.

Päällimmäisenä keskustelusta ilmenee vuorovaikutuksen epäonnistuminen. Hyvin monella keskustelijalla on yksipuolinen käsitys seksityöntekijöistä ja seksityöstä, mikä ei muutu ohjelman aikana. Yleensä hyvän vuorovaikutuksen

tarkoituksena on vaihtaa mielipiteitä ja saavuttaa tietoisuuden tai ymmärryksen korkeampi aste. Keskustelun tasosta välittyy tunne, että osa puheenvuoroista on opeteltu ennalta ulkoa. Tyypillistä on, että edellisen keskustelijan puheenvuoro huomioidaan muutamalla lauseella, minkä jälkeen siirrytään oman agendan esittelyyn. Tämän vuoksi keskustelu on hyvin joustamatonta ja paikoitellen jopa töksähtelevää. Ainoat hetket jaksossa, jolloin todellista vuorovaikutusta ilmenee, ovat KaunisHelenan, Santavuoren ja Aittoniemen puheenvuorot – ne aiheuttavat reaktioita muissa keskustelijoissa.

Keskustelijoiden argumentointi on välillä heikkoa. Puheenvuoroissa esiintyy paljon yleistyksiä ja perusteluja tehdään omaan elämään vedoten. Ajankohtaisen kakkosen kaltaiset ohjelmat ovat hyvin ongelmallisia niiden informaatioarvon takia. Keskustelussa voidaan tehdä huomioita ja esittää ne faktoina; ohjelman aikana tai sen jälkeen kukaan ei ole toteamassa informaation arvoa. Kaikki tieto otetaan annettuna. Kari Tolvasen väite yksityisyrittäjien määrän kasvusta on ainut, missä faktan alkuperä kyseenalaistetaan.

Seksuaalisuus ei tule juurikaan keskustelussa esille. Lähin seksuaalisuutta koskeva puheenvuoro tulee KaunisHelenalta, joka myöntää pitävänsä seksistä ja kaikesta, mikä erotiikkaan liittyy. Edellistä ei kommentoida millään tavalla. Seksuaalisuus ja seksityö ovat keskustelussa kuin suuri elefantti, jota sokeat miehet eli keskustelijat tarkastelevat eri puolilta esittäen siitä huomioita. Yhteisymmärrystä tai laajempaa tietoisuutta ei kuitenkaan saavuteta missään vaiheessa. Seksuaalisuus on julkisessa keskustelussa edelleen tabu. Alkuperäislähteeni oli erittäin hedelmällinen ja monimuotoinen keskustelun analysoinnissa. Saman lähteen pohjalta voisi tutkia edelleen esimerkiksi keskustelua asiakkaista sekä seksin oston kriminalisoimisesta.

Liite 1

Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta.

- a) "ihmiskauppa" tarkoittaa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla. Hyväksikäytöksi katsotaan vähintään toisen hyväksikäyttö prostituutiotarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö, orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen;
- b) ihmiskaupan uhrin suostumuksella tämän artiklan a kohdassa tarkoitettuun hyväksikäyttöön ei ole merkitystä, kun sen saamiseksi on käytetty jotakin a kohdassa mainittua keinoa;
- c) lapsen värväys, kuljetus, siirtäminen, kätkeminen tai vastaanottaminen hyväksikäyttötarkoituksessa katsotaan "ihmiskaupaksi" myös silloin, kun siihen ei liity mitään tämän artiklan a kohdassa mainittua keinoa;
- d) "lapsi" tarkoittaa alle 18-vuotiasta henkilöä.

Lähde: Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta: 71/2006, 3. artikla. Finlex.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Painamattomat lähteet

Seksibisnes-ilta 26.11.2002. Ajankohtainen kakkonen, Yleisradio TV2. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/08/16/ajankohtaisen-kakkosen-seksibisnes-ilta> Viitattu 9.5.2018.

II Painetut lähteet

Krista: Seksityötä tekevien häpäisemisen on loputtava – olen tehnyt seksityötä vuosia, ja se on minulle kutsumus-ammatti. *Helsingin Sanomat* 19.3.2018 <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005608618.html> Luettu 20.3.2018.

Kylänpää Riitta: Ruumiillisessa työssä. Hevosmetsurin, seksityöläisen, huippu-urheilijan ja tanssijan tärkeimmän työvälineen on oltava kunnossa. *Suomen Kuvalehti* 18/2018, 26-33.

HS-STT: ”Oikeusministeriö ei lämpene seksipalvelujen ostokiellolle.” *Helsingin Sanomat* 19.10.2002.

Vehkakoski, Vellamo: ”Biaudet: Seksin osto pitää kriminalisoida.” *Helsingin Sanomat* 22.10.2002.

Salmi, Anita: ”Tenojokilaaksolaiset onnistuivat tavoitteessaan. Prostituutio saatiin kitkettyä.” *Pohjolan Sanomat* 30.10.2002.

III Sanakirjat ja Hakuteokset

Häkkinen, Kaisa 2004: *Nyky-suomen Etymologinen Sanakirja*. WSOY, Helsinki. 3.painos 2005.

Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta: 71/2006, 3. artikla. Finlex. Luettu 8.5.2018.

Kielitoimiston sanakirja: ”vapaaehtoisuus.” <https://www.kielitoimiston.sanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>. Luettu: 11.4.2018. Viimeksi päivitetty: 2017.

IV Tutkimuskirjallisuus

Chalke, Steve; Blair, Cherie 2009: *SEIS! Pysäytä Ihmiskauppa*. Suomentaja Laura Karlsson ja Heli von Bruun. Suomen Lähetysseura ry, Helsinki.

Granfelt, Riitta 1998: Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Goffman, Erving 1984: *Stigma: notes on the management of spoiled identity*. Harmondsworth, Penguin.

Haapala, Pertti 1989: *Sosiaalibistoria. Jobdatus Tulkintaan*. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki.

Haavio-Mannila, Elina; Kontula, Osmo (toim.) 1993: *Suomalainen Seksi*. WSOY, Helsinki.

- Haavio-Mannila, Elina; Kontula, Osmo 2001: *Seksin trendit meillä ja naapurissa*. WSOY, Helsinki.
- Hujanen, Taisto 1993: *Ajankohtainen kakkonen kohtaa historiansa*. Yleisradio, Helsinki.
- Häkkinen, Antti 1995: *Rabasta – vaan ei rakkaudesta*. Otava, Helsinki.
- Ihmiskauppatyöryhmä 2003: *Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio: työryhmän osamietintö*. Oikeusministeriö, Helsinki 5/2003.
- Juhila, Kirsi 2016a: ”Kulttuurin jatkuvasti rakentuvat kehät.” Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino, Tampere. 369-408.
- Juhila, Kirsi 2016b: ”Miten tarinasta tulee tosi? Faktuaalistamisstrategiat viranomaispuheessa.” Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino, Tampere. 145-178.
- Kent, Susan Kingsley 2012: *Gender and History*. Palgrave macmillian, Houndsmills, Basingstoke.
- Kimpimäki, Minna 2009: *Haureudenbarjoittajista Ihmiskaupan ubreibin. Prostituution, parituksen ja ihmiskaupan oikeudellinen sääntely*. Lapin Yliopistokustannus, Rovaniemi.
- Kontula, Anna 2005: *Prostituutio Suomessa*. Sexpo säätiö, Helsinki..
- Kontula, Anna 2008: *Punainen eksodus*. Like, Helsinki.
- Lehti, Martti & Aromaa, Kauko 2002: *Naiskauppa, laitton siirtolaisuus ja Suomi*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.
- Lehto, Tia-Maria 2006: *Tabra Tasa-arvovaltiossa. Prostituutio ja seksin oston kriminalisointi Helsingin Sanomissa ja Pohjolan Sanomissa*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, Tampere. <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/93704/gradu01241.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 10.5.2018.
- Round, John; Rautio, Vesa: ”Keski-ikäisten miesten syrjäytyminen Venäjän työmarkkinoilla.” Julkaisussa: *Idäntutkimus* 4/2006, 3-15.
- Scott, Joan Wallace 1999: *Gender and the Politics of History*. Columbia University Press, New York.
- Sirkkiä, Johanna 2003: ”Onko Prostituoitu ihminen?” Julkaisussa *Tiedepolitiikka*: Edistysellinen tiedeliitto ry:n julkaisu 28/2003, 13-22.
- Skaffari, Pia 2010: *Rajat ylittävä prostituutio: tutkimus naisten kokemuksista pohjoisen itäprostituutiossa*. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.
- Suoninen, Eero 2016: ”Kielenkäytön vaihtelevuuden analysoiminen.” Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino, Tampere, 51-74.
- Valtonen, Sanna 1998: ”Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä.” Teoksessa Kantola, Anu; Moring, Inka; Väliverronen, Esa (toim.): *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Helsinki, 93-121.
- Van Laar, Colette & Levin, Shana (toim.) 2006: *Stigma and Group Inequality: Social Psychological Perspectives*. Lawrence Erlbaum Associates, Lontoo.

Virtanen, Leea 1990: ”Huoraksi nimittely suomalaisessa kansanperinteessä.” Teoksessa Nenola, Aili & Timonen, Senni (toim.): *Louhen Sanat. Kirjoituksia kansanperinteen naisista*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 139-160.